

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า เพื่อหารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสาระสำคัญประกอบการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า จังหวัดชลบุรี
2. ทฤษฎีและแนวคิดการบริหาร การจัดการศึกษา และการบริหารโรงเรียน
3. มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย
4. ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยกับการบริหารงานโรงเรียน

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
6. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพการบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า จังหวัดชลบุรี

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีดังนี้ (โรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า, 2552)

โรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า ตั้งอยู่เลขที่ 10/5 หมู่ 1 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โรงเรียนได้รับอนุญาตได้จัดตั้งเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2547 มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยสำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี โดยเน้นรับเด็กที่เจริญเติบโตมาจากลิตเติลโฮมเนอสเซอรี่ ซึ่งเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กภายใต้เซตรั่วเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสานต่อและพัฒนาเด็กได้อย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนซึ่งมอบความไว้วางใจ และยินดีร่วมมือเพื่อการพัฒนาเด็ก ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ร่วมกันตั้งไว้ คือเพื่อให้เกิดความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม จริยธรรม และเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะไปเรียนในชั้นต่อไปได้เป็นอย่างดี

ซึ่งในปัจจุบันมีครูทั้งหมด รวม 12 คน มีนักเรียนในปีการศึกษา 2552 รวมทั้งหมด

120 คน

อาณาเขตโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า มีรายละเอียดดังนี้

ทิศเหนือ ติดสะพานเลี้ยวเมืองชลบุรี

ทิศใต้ ติดกับโรงงานกระเบื้องไดนาสตี ไทล์ทอป

ทิศตะวันออก ติดกับถนนสุขุมวิท

ทิศตะวันตก ติดกับที่ดินว่าง

สภาพชุมชนโดยรวม ของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า มีลักษณะดังนี้

สภาพชุมชนบริเวณโรงเรียนมีลักษณะ เป็นสังคมที่เจริญที่สุดของจังหวัดชลบุรี มีร้านค้า ห้างสรรพสินค้า สถานที่ราชการ แวดล้อมโรงเรียน ประชาชนส่วนมากมีใหญ่ฐานะดีปลูกบ้านบนเนื้อที่ของตนเอง ไม่แออัด ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว และมีพาร์ทเมนต์โดยรอบ บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน เช่น สถานที่ราชการ ได้แก่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี สำนักงานกรมสรรพสามิต ฯลฯ

สำหรับอาชีพหลักของคนในชุมชน คือ พนักงานบริษัท ข้าราชการ นักธุรกิจ ซึ่งต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนเย็น โรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้าจึงเป็นแหล่งรองรับในการเรียนของบุตรหลานคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะสะดวกต่อการเดินทางมาส่งบุตรหลานและการเดินทางไปทำงาน เนื่องจากโรงเรียนอยู่ติดถนนใหญ่สายหลัก และเป็นทางผ่านไปทำงานของคนในชุมชน

คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ วันไหลบางแสน

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

อาชีพหลัก คือ พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 77.14

ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99

ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 150,000 – 500,000 บาท/ ปี

จำนวนเฉลี่ยต่อครอบครัวละ 2 คน

ด้านอาคารและสถานที่

ด้านตัวอาคารเรียนของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล้า มีดังนี้

อาคารเรียนเป็นอาคารชั้นเดียว มี 5 ห้องเรียน แต่ละห้องเรียนมีขนาด 35 ตารางเมตร 3 ห้อง 30 ตารางเมตร 2 ห้อง, เป็นห้องเรียนปรับอากาศทุกห้องเรียน ห้องน้ำมีทั้งหมด 2 ที่ แต่ละที่

มีชักโครกเล็กสำหรับนักเรียน 3 ที่, ที่ปัสสาวะ 2 ที่, อ่างล้างหน้า 3 ที่ นอกจากนี้ยังมีห้องพยาบาล 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง ห้อง Play Room (ห้องของเล่น) 1 ห้อง

ด้านสถานที่และบรรยากาศของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า มีดังนี้

บรรยากาศภายในโรงเรียน เป็นโรงเรียนสไตล์รีสอร์ท ที่ได้รับการตกแต่งไว้อย่างสวยงาม มีบรรยากาศที่ร่มรื่น เย็นสบาย มีต้นไม้และดอกไม้ที่ถูกจัดตกแต่งเอาไว้อย่างสวยงามปกคลุมทั่วบริเวณโรงเรียน มีการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติมาประดิษฐ์ตกแต่งโรงเรียน อีกทั้งทั่วบริเวณโรงเรียนยังใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับนักเรียน เช่น การใช้ดอกไม้ที่หลากหลายสีในบริเวณโรงเรียนสอนนักเรียนให้รู้จักสีจากธรรมชาติ การตัดป้ายชื่อต้นไม้ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักเรียนหรือผู้ปกครองได้เรียนรู้ร่วมกัน และการสังเกตแมลงที่มีอยู่ทั่วบริเวณโรงเรียนในการเรียนวิทยาศาสตร์เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบริเวณลานกว้างสำหรับให้นักเรียนทำกิจกรรม และมีสนามหญ้าทั่วทั้งบริเวณ

ด้านการจัดการศึกษา ของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้ามีการจัดการศึกษาดังนี้

การจัดการเรียนการสอน ทางโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้าใช้กลวิธีการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการประยุกต์แนวคิดของนักการศึกษาแบบมอนเตสซอรี เฟอเบล วอลดอร์ฟ และนักวิชาการอื่น ๆ อีกมากมายมาผสมผสานเข้าด้วยกันและประยุกต์ใช้ให้เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน โดยยึดอยู่ในกรอบของคุณธรรมและจริยธรรมของไทย เช่น ในวิชาภาษาอังกฤษ ใช้วิธีการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติ คือ ให้นักเรียนได้ฟัง-พูดสนทนา และร่วมทำกิจกรรมกับครูชาวต่างประเทศในช่วงโมเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการฟังและพูดได้อย่างเป็นธรรมชาติ

โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสมอง การพัฒนาสมองนักเรียนจึงเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนานักเรียนที่โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า ที่มุ่งเสริมสร้างให้เกิดในนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า ด้วยการนำเทคนิคการสอนหลากหลายรูปแบบมาใช้ในการสอนนักเรียน และวิธีการเพื่อกระตุ้นเซลล์สมองให้เกิดกับนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้าให้มากที่สุด เช่น เทคนิค 4 MAT ซึ่งเน้นพัฒนาสมองทั้งสองด้านไปพร้อม ๆ กัน, หรือเทคนิค Round Table และเทคนิคอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นต้น โดยเน้นการใช้คำถาม เทคโนโลยีและสื่อที่น่าสนใจ เป็นตัวกระตุ้น เพื่อช่วยพัฒนาให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

โดยไม่เร่งรัดให้อ่าน เขียน หรือยัดเยียดให้นักเรียน เรียนโดยที่นักเรียนยังไม่เกิดความพร้อม แต่กลับใช้การสร้างเสริมจินตนาการ ความสุนทรีย์ทางอารมณ์ ใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

บูรณาการให้เกิดความพร้อมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จัดการเรียนการสอนเป็นหน่วยการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ภาคเรียน ๆ ละ 20 หน่วย รวม 2 ภาค 40 หน่วยการเรียนรู้ เวลาในการอยู่ในโรงเรียน ของนักเรียนยาวนานถึงวันละ 10 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 7.30 น. ถึง 17.30 น. เพื่อให้นักเรียนใช้เวลา ในโรงเรียนให้คุ้มค่าที่สุด ได้เรียนรู้ในเวลาที่โรงเรียนจัดให้ไม่มีการสอนพิเศษนอกเวลาเรียนโดย เด็ดขาด และเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการให้นักเรียนอยู่ในความดูแลของครูที่ อบอุ่น และปลอดภัย ตลอดเวลาที่ทำงาน

โครงสร้างหลักสูตร ของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า มีดังนี้

โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียน ได้จัดทำขึ้นโดยยึดหลักสูตรการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทาง อีกทั้งได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (Excellent Schools Program: ESP) ของสถาบันฐานวิชาการ โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้าจึงได้ นำแผนการสอนซึ่งทางสถาบันจัดขึ้น มาใช้เป็นแนวในการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน โดย โรงเรียนได้จัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการด้วยกิจกรรม 6 กิจกรรม ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ รวม 40 สัปดาห์ใน 1 ปีการศึกษา

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า มีดังนี้

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุขผ่านกิจกรรมบูรณาการ 6 กิจกรรมต่อวัน ตามสาระ การเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

สาระการเรียนรู้ 4 สาระ: ประกอบด้วย

สาระที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก

สาระที่ 2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก

สาระที่ 3 ธรรมชาติรอบตัวเด็ก

สาระที่ 4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมภาคเรียนละ 2 สาระการเรียนรู้ จัดกิจกรรมรูปแบบของหน่วย การเรียนภาคเรียนละ 20 หน่วย รวม 40 หน่วยการเรียนการสอนใช้เวลาสัปดาห์ละ 1 หน่วย

กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม:

1.1 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (เน้นการมีประสบการณ์ตรง) ได้แก่ สนทนา

อภิปราย แสดงบทบาทสมมติ ร้องเพลง คำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ สาธิต ทดลอง ปฏิบัติ เล่นเกม นิทาน ปริศนาคำทาย

- 1.2 เกมการศึกษา (เน้นการคิด-การแก้ปัญหา) ได้แก่ การจับคู่ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ ภาพตัดต่อ ภาพต่อปลาย ตารางสัมพันธ์ ศึกษารายละเอียด เปรียบเทียบ หาคำตอบ
- 1.3 กิจกรรมเสรี (เน้นการค้นพบความถนัด) ได้แก่ ศูนย์บทบาทสมมติ บล็อก ดนตรี หนังสือ เกมการศึกษา/ เครื่องเล่นสัมผัส วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ ศิลปะ/ สร้างสรรค์
- 1.4 กิจกรรมสร้างสรรค์ (เน้นการคิดริเริ่ม-สุนทรียศิลป์) ได้แก่ การวาดภาพ ระบายสี เล่นกับสี (เป่า หยด พับ เท ละเลง) พิมพ์ภาพ พับ ฉีก ตัด ปะ สาน ร้อย คิดสร้างสรรค์ ปั้น
- 1.5 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ (เน้นการประสานกันของกล้ามเนื้อ-จังหวะ ดนตรี) ได้แก่ การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ เลียนแบบท่าทาง ทำท่าตามเพลง ทำท่าผู้นำ/ ผู้ตาม เคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ทำท่าตาม เรื่องราว ทำท่า/เคลื่อนไหวตามคำสั่ง กายบริหารประกอบ เพลง
- 1.6 กิจกรรมกลางแจ้ง (เน้นการใช้กล้ามเนื้อใหญ่) ได้แก่ การเล่นเครื่องเล่นสนาม เกมการละเล่น เล่นกับอุปกรณ์ กีฬา เล่นทราย เล่นน้ำ กายบริหาร
2. กิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการการประกันคุณภาพ โดยเฉพาะ มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก 8 มาตรฐาน คือ
 - 2.1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
 - 2.2 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 - 2.3 สามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต
 - 2.4 สามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหาและคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 2.5 มีความรู้และทักษะเบื้องต้น
 - 2.6 มีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง
 - 2.7 มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
 - 2.8 มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว
3. กิจกรรมที่จัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนนั้น มีงานวิจัยรองรับ ว่าสามารถเสริมสร้างพัฒนาการให้แก่ผู้เรียน และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ รวมไปถึงมีงานวิจัยสนับสนุนการใช้ตัวอักษรตัวเหลี่ยมที่ได้รับการพัฒนาจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การเรียงลำดับเนื้อหา จากง่ายไปยาก การสอนภาษาที่เป็นไปตามธรรมชาติ Whole Language การพัฒนาพหุปัญญา ฯลฯ

4. มีการบันทึก ร่องรอยการเรียนรู้ เพื่อการจัดเก็บหลักฐานการทำกิจกรรม
อย่างเป็นระบบ

5. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ซึ่งได้แก่ การทำ
กิจกรรมที่บ้าน การอ่านนิทานร่วมกับผู้ปกครองซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะด้านการอ่านให้ผู้เรียน
มีเพลงประกอบกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ และรายงานผลการเรียนรู้

แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า ได้มีแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ดังนี้ (โรงเรียน
อนุบาลบ้านดงกล้า, 2551)

ปรัชญาโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า ประกอบด้วยหลักต่าง ๆ ดังนี้

“พัฒนาสมอง ฝึกจิตผ่องใส เรียนรู้สมวัย เติบโตใหญ่แข็งแรง”

พัฒนาสมอง หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นในลักษณะของกิจกรรม
ปฏิบัติที่จะช่วยให้เกิดกระบวนการพัฒนาในส่วนของเซลล์สมองของนักเรียน ให้แตกกิ่งก้าน สาขา
ให้ได้มากที่สุด

ฝึกจิตผ่องใส หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่โรงเรียนนำมาใช้ในการพัฒนาสุขภาพจิตของ
นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความสุข สามารถควบคุมตนเองในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ
สามารถควบคุมตนเองที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยสำเร็จเพื่อให้นักเรียนพัฒนาทาง Emotional
Quotient (EQ)

เรียนรู้สมวัย หมายถึง กลวิธีต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิด
การเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

เติบโตใหญ่แข็งแรง หมายถึง โรงเรียนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทางด้าน
ร่างกายและจิตใจ ทั้งในด้านการเจริญเติบโต ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก-ใหญ่ รวมถึง
ความแข็งแรงของจิตใจ ทั้งนี้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนมีชีวิตที่เจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่
แข็งแรงทางด้านร่างกายและจิตใจ

พันธกิจของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า

พันธกิจของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า มีดังนี้ (โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า, 2552)

1. สร้างเสริมพัฒนาการทางสมอง

1.1 ส่งเสริมพัฒนาเป็นรายบุคคล

1.2 จัดและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นการเจริญเติบโตของสมอง

1.3 ส่งเสริมนักเรียนพิเศษ (บกพร่องทางสมอง และเป็นเลิศทางสมอง) เรียนร่วมกับนักเรียนปกติอย่างมีความสุข

2. สร้างเสริมสุขภาพจิตให้มีความสุข (ฝึกจิตผ่องใส)

2.1 ฝึกสมาธิให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้

2.2 ฝึกให้นักเรียนมีจิตใจร่าเริง เบิกบาน แจ่มใส และมีความสุขในการอยู่ร่วมกับ

บุคคลอื่น ๆ

2.3 สร้างเสริมความสุนทรีย์ทางดนตรี

2.4 การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ เช่น อังกะลุง และเครื่องเคาะจังหวะ

2.5 ส่งเสริมการร้องเพลง

2.6 ส่งเสริมให้รู้จักชื่นชม สร้างสรรค์งานศิลปะ และสิ่งสวยงาม

2.7 ส่งเสริมการเล่นอย่างมีอิสระ และเล่นเป็นกลุ่ม

3. สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม (ฝึกจิตผ่องใส)

3.1 ส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา

3.2 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ตามหลักคุณธรรม

10 ประการ ได้แก่ ความมีวินัย ความมีสติ ความกตัญญู ความเมตตา ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความหมั่นเพียร ความไม่เห็นแก่ตัว และความพอเพียง

4. สร้างเสริมพัฒนาการทางสังคม

4.1 ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน

4.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในการเล่น และการทำงาน

4.3 การวางแผน ตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามความสนใจของตนเองและผู้อื่น

4.4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่น

4.5 การแก้ปัญหาในการเล่น

4.6 การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. สร้างเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา (เรียนรู้สมวัย)

5.1 ส่งเสริมความคิด

5.1.1 การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสที่ 5 มอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และ

ดมกลิ่น

5.1.2 การเชื่อมโยงความคิดกับสภาพความเป็นจริง

5.1.3 การรับรู้และแสดงความรู้ผ่านสื่อ และผลงาน

5.1.4 การแสดงความเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์

5.2 การใช้ภาษา

5.2.1 การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด บอกกล่าว

5.2.2 การพูดสื่อสารเรื่องราวกับบุคคลอื่น ทั้งในเรื่องของตนเอง และการแสดงความคิดเห็น

5.2.3 การพูดอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

5.2.4 การฟังนิทาน คำคล้องจอง และคำกลอน

5.2.5 การเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อนักเรียน เขียนภาพ ชัดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ และเขียนชื่อตนเอง

5.2.6 การอ่านในรูปแบบต่าง ๆ อ่านภาพ อ่านสัญลักษณ์ อ่านเรื่องราว

5.2.7 สามารถใช้ภาษาที่สอง (ภาษาอังกฤษ) สื่อสารกับชาวต่างประเทศและบุคคลอื่น ๆ ได้ตามวัย

5.3 ทักษะทางคณิตศาสตร์

5.3.1 การสำรวจและสังเกต

5.3.1.1 ความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ

5.3.1.2 ขนาด สี จำนวน ฯลฯ

5.3.2 การจำแนก

5.3.2.1 การจำแนกออกจากกัน

5.3.2.2 การจัดกลุ่ม จับคู่

5.3.2.3 การเรียงลำดับต่าง ๆ

5.3.2.4 การคาดคะเน

5.3.3 การเปรียบเทียบ

5.3.3.1 เปรียบเทียบขนาด น้ำหนัก ระยะทาง ภาพลักษณ์

5.3.3.2 การตั้งสมมติฐาน และการทดลอง

5.3.4 จำนวน

5.3.4.1 การนับสิ่งต่าง ๆ

5.3.4.2 การรู้จำนวนนับ

5.3.4.3 การนับเพิ่มขึ้น หรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

5.3.5 มิติสัมพันธ์

5.3.5.1 การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุ และการเท

5.3.5.2 การสังเกตความต่อเนื่อง

5.3.5.3 การรู้จักตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

5.3.5.4 การรู้ทิศทางและการเคลื่อนที่

5.3.5.5 การสื่อความหมายด้วยภาพวาด ถ่ายภาพและรูปภาพ

5.3.6 เวลา

5.3.6.1 การเริ่มต้น และการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ

5.3.6.2 การเปรียบเทียบเวลา เข้า สาย บ่าย เย็น วันนี้ พรุ่งนี้

5.3.6.3 การเรียงลำดับเหตุการณ์

5.3.6.4 การเปลี่ยนแปลงของฤดู

6. สร้างเสริมพัฒนาการทางร่างกาย (เติบโตใหญ่แข็งแรง)

6.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

6.1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และเคลื่อนไหวเคลื่อนที่

6.1.2 การเคลื่อนไหวพร้อมวัตถุ อุปกรณ์

6.1.3 การเล่นเครื่องเล่นสนาม

6.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

6.2.1 การเล่นเครื่องเล่นสัมพันธ์

6.2.2 การเขียนภาพ พู่กันและสี

6.2.3 การต่อบล็อก แยกชิ้นส่วน

6.3 การรักษาสภาพ

6.3.1 การรู้จักรักษาความปลอดภัยในการเล่น

6.3.2 การรู้จักรักษาความปลอดภัยในการใช้รถ ใช้ถนน

6.3.3 การรู้จักรักษาความปลอดภัยจากอุปกรณ์ เครื่องใช้ ของใช้

6.3.4 การรู้จักรักษาความปลอดภัย จากสัตว์ อันตราย และบุคคลอันตราย

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล่ำมี ดังนี้ (โรงเรียนอนุบาลบ้านดั่นกล่ำ, 2551)

1. บริหารและการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ

2. จัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาตนเองได้เต็มตาม

ศักยภาพของแต่ละบุคคล

3. ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน
4. นักเรียนมีสุขภาพดี และเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ
5. นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพึงประสงค์
6. ประเทศไทยมีประชากรในอนาคตที่มีความรู้ คู่คุณธรรม และรักชาติ รักแผ่นดิน

ถิ่นเกิด

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มุ่งให้เกิดแก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านดงลำมี ดังนี้

1. มีคุณธรรม 10 ประการ ได้แก่ มีวินัย สติ กตัญญู เมตตา อดทนอดกลั้น ซื่อสัตย์
ประหยัด ขยันและพึ่งตนเอง ไม่เห็นแก่ตัว และความรู้จักพอเพียง
2. ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา
3. มีนิสัยใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ ชอบการอ่าน
4. ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ ของโรงเรียน สังคม และประเทศชาติต่อไป
การจัดกิจกรรมพัฒนาครูของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงลำมี
1. มีการจัดอบรมให้ความรู้ครูผู้สอน โดยจัดเป็นค่ายวิชาการ ให้ความรู้แก่ครูในเรื่อง
การจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ
2. การจัดเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการผู้มีความรู้ด้านการศึกษาปฐมน เพื่อเป็นที่ปรึกษา
ด้านวิชาการ การจัดกิจกรรม การติดตามผลการอบรม และการให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ครูผู้สอน
3. มีการจัดกิจกรรม Walk Rally ให้แก่คณะครูผู้สอน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และ
ให้ครูได้มีประสบการณ์ตรงในการนำความรู้ ความสามารถ มาใช้แก้ปัญหา
4. มีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมบูรณาการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ครูนำไปปรับใช้
ให้สอดคล้องกับผู้เรียน
5. มีการจัดทำสื่อภาพให้ครูใช้ประกอบการจัดกิจกรรม เช่น นิทาน หัวหุ่น บัตรภาพ
บัตรคำ เกมการศึกษา ภาพวันสำคัญ ฯลฯ
6. มีการจัดทำแบบประเมินพัฒนาการให้ครูใช้ประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมทั้ง
บันทึกหลังกิจกรรม เพื่อการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

ทฤษฎีและแนวคิดการบริหาร บริหารการศึกษา และการบริหารโรงเรียน

ไซมอน (Simon, 1976) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของ คณะบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตั้งเอาไว้ร่วมกัน

เทอร์รี่ (Terry, 1977 อ้างถึงใน อานนท์ ไกรสังข์, 2546, หน้า 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดหน่วยงาน การอำนวยความสะดวก ติดตามและควบคุม ที่ถูกพิจารณาจัดทำขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการใช้กำลังคนและ ทรัพยากรที่มีอยู่

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 21-22) กล่าวว่า ลักษณะของการบริหาร มี 3 ด้าน คือ

1. ด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหาร หมายถึงภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคล หนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ
2. ด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหาร หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากร ต่าง ๆ ในองค์การและประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3. ด้านของความรับผิดชอบ งานบริหาร หมายถึง การต้องทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สิทธิชัย โชนงนุช (2540, หน้า 18) กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการในการ ดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

โสรัจ พิศพนวชนม (2542, หน้า 310) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการใน การทำงานของคนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548, หน้า 39) กล่าวว่า การบริหารในฐานะที่เป็นกระบวนการ หรือกระบวนการบริหารจัดการ เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โพลคอรับ(POSDCORB) เกิดจาก แนวคิดของ ลูเทอร์ กุลลิค (Luther Gulick) และ ลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วย ขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ(Organizing) การจัดการคน (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตาม แนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planing) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCCC)

จากการศึกษาความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการใด ๆ ก็ตามที่ทำงานบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์การได้ตั้งเอาไว้

การบริหารการศึกษา ได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการบริหารการศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529, หน้า 4) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

Good (1959, pp. 13-14) กล่าวว่า การบริหารการศึกษามี 2 นัย คือ หมายถึง การอำนวยความสะดวกและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับภาระหน้าที่ทั้งมวลของโรงเรียนรวมทั้งงานด้านธุรการด้วย ลักษณะหน้าที่ทั้งหลายของโรงเรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงบ้านปลายในการศึกษานั้นเป็นหลัก และหมายถึง การควบคุม การจัดการเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของการบริหารโรงเรียน อันเกี่ยวพันถึงกรรมวิธีการสอน เช่น เรื่องเกี่ยวกับครู นักเรียน โครงการสอน กิจกรรมต่าง ๆ หลักสูตร อุปกรณ์การสอนและการแนะแนว เป็นต้น

Harris (1975, pp. 6-7) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือ กระบวนการในการสร้างบูรณาการแห่งความสามารถของบุคคลและการนำประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ และ ในกรณีนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาอนุชนของชาติเท่านั้น แต่ยังมุ่งให้การพัฒนาบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนด้วย

จากแนวคิดในการบริหารการศึกษาที่ได้นำเสนอมา เห็นได้ว่า การบริหารการศึกษาได้ให้ความสำคัญในกระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารเป็นอย่างยิ่ง จึงสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษามีความหมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลในสังคมทุกด้าน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในทุกด้าน โดยใช้กระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้รับการพัฒนาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพตรงความต้องการของสังคม

การบริหารงานโรงเรียน จึงเป็นส่วนที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญ เพราะเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด โรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือมีคุณภาพมากเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานโรงเรียนเป็นสำคัญ จึงมีผู้ให้ความหมาย การบริหารงานโรงเรียนไว้ดังนี้

วิลาวัลย์ ไพโรจน์ (2540, หน้า 12) กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อสมาชิกในสังคมและ

ประเทศไทย ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ ทั้งสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีความสุขในชีวิตตามสมควรแก่สภาพ

โลว์ จี พิศวนชม (2542, หน้า 311) กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียน คือ กระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่จัดการให้เกิดกิจกรรม ทางการศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้

ขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มี 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ประกอบด้วย

1.1 งานแผนงานวิชาการ ได้แก่ การจัดทำโครงการสอนแผนการสอนและคู่มือประมวลการเรียนการสอน การจัดทำข้อมูลสถิตินักเรียน จัดทำนำเสนอนโยบายแนวทางการศึกษาของสถานศึกษาจัดทำแผนการดำเนินงานและหรือธรรมนูญโรงเรียน (School Charter) จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการและอื่น ๆ

1.2 งานจัดการเรียนการสอน ได้แก่ จัดบริการการศึกษาสำหรับคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ (มาตรา 10) ดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ตามที่เห็นสมควรโดยให้ตอบสนองนโยบายของชาติและความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (มาตรา 15) กำหนดคาบเวลาเรียน ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ กำหนดวัน ปิด-เปิด ภาคเรียนของสถานศึกษาจัดตารางสอน จัดชั้นเรียน จัดครูเข้าสอน จัดสอนซ่อมเสริม และอื่น ๆ

1.3 งานพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ จัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (มาตรา 27 วรรค 2) เทียบโดยผลการเรียน (มาตรา 15 วรรคท้าย) จัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (มาตรา 30) จัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและให้บริการแก่ครู คัดเลือกหนังสือแบบเรียนที่กระทรวงฯ หรือเขตพื้นที่อนุมัติให้ใช้ในสถานศึกษา อนุมัติให้ใช้หนังสือแบบเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่สถานศึกษาจัดทำหรือพัฒนาขึ้น จัดทำตำราเรียนในวิชาที่สถานศึกษาเป็นผู้ทำหลักสูตร จัดหาวิทยากรและแหล่งประกอบการฝึกงาน จัดบริการห้องสมุด และที่อ่านหนังสืออื่น ๆ นอกเหนือจากห้องสมุด จัดมุมค้นคว้าศึกษาในห้องเรียน จัดห้องวิชาการสำหรับค้นคว้าของครูและอื่น ๆ

1.4 งานวัดและประเมินผล ได้แก่ จัดการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน (มาตรา 26) ดำเนินการให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (มาตรา 48) อันได้แก่ การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง อนุมัติการจบการศึกษา ออกหลักฐานทางวิชาการ จัดทำทะเบียนวัดผล ติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการและอื่น ๆ

1.5 งานอื่น ๆ ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทางด้านวิชาการของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา (มาตรา 50) ประสานส่งเสริมและดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิการจัดการศึกษาของครอบครัวและชุมชน (มาตรา 12) รณรงค์ให้เด็กทุกคนในพื้นที่บริหารได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 10) นำเสนอการแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการด้านวิชาการ

2. ด้านงบประมาณ ประกอบด้วย

2.1 งานบริหารงบประมาณและการเงิน ได้แก่ จัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินพิจารณานำเสนอเพื่อขออนุมัติแผนการใช้จ่ายเงินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาบริหารงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ติดตามรายงานผลการใช้งบประมาณการจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน การตรวจสอบภายใน เก็บรักษาเงิน การเลือกประเภทการฝากเงิน การเบิกจ่ายเงินประเภทต่าง ๆ บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ ให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด (มาตรา 59 วรรค 4) และอื่น ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

2.2 งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ จัดซื้อ จัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน มีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ้างเพิ่มขึ้น แต่งตั้งกรรมการจัดซื้อจัดจ้างแต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง แต่งตั้งกรรมการตรวจรับพัสดุ สั่งจำหน่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ สั่งทำลาย เอกสารที่ไม่

เกี่ยวกับการเงิน การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษา จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ และอื่น ๆ

2.3 งานด้านอื่น ๆ ได้แก่ การดำเนินการด้านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรจากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนและสังคมเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (มาตรา 58) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

การวางแผนอัตรากำลัง สรรหาบุคลากร บรรจุและแต่งตั้งบุคลากร จัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร พัฒนาบุคลากร พิจารณาความดีความชอบ เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ส่งเสริมวินัยและดำเนินการทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากร ประเมินผลบุคลากรใหม่ อนุญาตการลา ลาป่วย ลากิจ ลาพักผ่อนของบุคลากรในสถานศึกษา อนุญาตการลาไปเข้ารับการฝึกอบรมดูงานในประเทศ อนุญาตให้ศึกษาต่อในประเทศ พัฒนาระบบข้อมูลบุคลากร การจัดองค์กรในสถานศึกษา พิจารณาให้ความเห็นและนำเสนอเกี่ยวกับการโอนย้ายของบุคลากรในสถานศึกษา ปกครองบังคับบัญชาบุคลากร จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ประเมินผลการทำงาน ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับใบประกอบวิชาชีพตามที่ได้รับมอบหมาย จัดสวัสดิการแก่บุคลากรในสถานศึกษา ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทางด้านบุคลากรของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา (มาตรา 50) และอื่น ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย

4.1 งานธุรการและสารบรรณ ได้แก่ ผลิตและจัดทำเอกสาร การส่งและการรับเอกสารการเก็บรักษาและการยืม การทำลายเอกสาร การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งของสถานศึกษา การประชุมครู และอื่น ๆ

4.2 งานทะเบียน สถิติและรายงาน ได้แก่ จัดทำทะเบียนสถิติครูและลูกจ้างรายงานผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษารายงานข้อมูล ผลการดำเนินงาน หรือกิจการต่าง ๆ ต่อหน่วยงานที่กำกับดูแลและสาธารณชน เก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดให้มีตารางการปฏิบัติงานของโรงเรียนและอื่น ๆ

4.3 งานอาคารสถานที่ ได้แก่ งานวางแผนบริเวณสถานศึกษา ปรับปรุงบริเวณสถานศึกษากำหนดแผนการใช้อาคารสถานที่ควบคุมการก่อสร้างและการปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องเรียนกำหนดมาตรการป้องกันอัคคีภัย ภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุอื่น ๆ รักษาความปลอดภัยจัดทำทะเบียนประวัติการใช้และการซ่อมแซมอาคารสถานที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณสถานศึกษา และอื่น ๆ

4.4 งานกิจการนักเรียนและบริการต่าง ๆ ได้แก่ ควบคุมดูแลความประพฤติและระเบียบวินัยแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพ และให้คำปรึกษา จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการอาหารกลางวัน บริการด้านสุขภาพ หรือนักเรียน/นักศึกษาไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน/นักศึกษา จัดหาทุนการศึกษา จัดพาหนะรับส่งนักเรียนนักศึกษา(ถ้ามี) บริหารด้านกีฬาและแหล่งพักผ่อน เกณฑ์เด็กเข้าเรียนการศึกษาระดับมัธยม กำหนดแผนชั้นเรียน รับนักเรียน/นักศึกษาเข้าเรียน จัดบริการโลหิตหมู่เลือด จัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ ประมุขนิเทศนักเรียนใหม่ จัดโครงการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาและอื่น ๆ

4.5 งานด้านชุมชนสัมพันธ์ ได้แก่ ให้บริการด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน ร่วมมือและส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ประเพณีโดยเฉพาะในท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์โรงเรียนจัดทำและให้บริการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนแก่ชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสมาคมผู้ปกครองและครูสมาคมศิษย์เก่าหรือมูลนิธิเสนอแต่งตั้งและจัดประชุมคณะกรรมการการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำเอกสารสำคัญให้แก่ผู้มีอุปการคุณต่อสถานศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน ระดมความร่วมมือในชุมชนเพื่อการจัดการศึกษาสำรวจแหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายในการจัดการศึกษาจัดการประชุมผู้ปกครองนักเรียน สำรวจความต้องการด้านบริการการศึกษาของชุมชนเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนให้แพร่หลายยิ่งขึ้นและนำการศึกษาเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งจัดหรือประสานการจัดบริการด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครองหรือชุมชน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารงานโรงเรียน หมายถึง การที่กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันดำเนินงานบริหารจัดการงานโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและเพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกในสังคม

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก

มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความกตัญญูกตเวที
4. มีเมตตากรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
5. ประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
6. มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย

มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ตัวบ่งชี้

1. รับรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความรู้สึกที่ดี

ต่ออาชีพสุจริต ตัวบ่งชี้

1. สนใจและกระตือรือร้นในการทำงาน
2. ทำงานจนสำเร็จและภูมิใจในผลงาน
3. เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้
4. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้

1. มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้
2. แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
3. มีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น ตัวบ่งชี้

1. มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ - เล็ก
2. มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5
3. มีทักษะในการสื่อสาร
4. มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ
5. มีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์

6. มีทักษะในเรื่องจำนวน ปริมาณ น้ำหนัก และการกะประมาณ

7. เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ

มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง ตัวบ่งชี้

1. รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล และมีความสนใจใฝ่รู้
2. มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสนุกกับการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้

1. รักการออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพ และช่วยเหลือตนเองได้
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
3. เห็นโทษของสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา
4. มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
5. ร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และ

การเคลื่อนไหว ตัวบ่งชี้

1. มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ
2. มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรี
3. มีความสนใจและร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหว

มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่

รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง ตัวบ่งชี้

1. มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน
3. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาเด็ก
4. มีการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ ๆ รับฟังความคิดเห็นใจกว้าง และ

ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

5. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
6. สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือตรงตามความถนัด
7. มีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
2. มีการวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล
3. มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
4. มีความสามารถในการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก
5. มีการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริงโดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย
6. มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์เพื่อ

พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ

7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและนำไปใช้พัฒนาเด็ก

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการ

บริหารจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
4. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและ

พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์
2. มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน
3. มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
4. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
5. ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาเด็ก

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

ตัวบ่งชี้

1. มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา
2. มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม
3. มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา
4. มีการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

5. มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กและท้องถิ่น
2. มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก
3. มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการผ่านการเล่นและเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

5. มีการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของเด็กอย่างเป็นระบบ
 6. มีการนิเทศและนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรม / ประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ
 7. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์
- มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย

ดังต่อไปนี้

1. มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กอย่างทั่วถึง
2. มีการจัดกิจกรรม กระตุ้นพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสนใจ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

3. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
4. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว
5. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย
6. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ ดังต่อไปนี้

1. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม
2. มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็ก
3. มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

4. มีห้องเรียน ห้องสมุด สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียง และอยู่ในสภาพใช้การได้ดี

5. มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ตัวบ่งชี้

1. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ

หลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ในชุมชน ตัวบ่งชี้

1. เป็นแหล่งวิทยากรในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยนั้น เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่สถานศึกษาควรนำมาเป็นเป้าหมายหลักและเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทุกแห่ง อันจะนำไปสู่การยอมรับในระดับชาติและระดับสากล ว่ามีความสามารถในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกันตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด

ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยกับการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยกับการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้า มีดังนี้

การจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละชั้นปี ในระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละวัย ดังนี้ (สถาบันฐานวิชาการ, 2551)

เนื่องจากการจัดประสบการณ์ในเด็กปฐมวัย เป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรว่า ควรนำหลักมาตรฐานการเรียนรู้ในช่วงชั้นที่ 1 มาใช้เชื่อมโยงในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ตารางที่ 1 แสดงมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ช่วงชั้นที่ 1

ประถมศึกษาปีที่ 1	ประถมศึกษาปีที่ 2	ประถมศึกษาปีที่ 3
1. รู้จักช่วยเหลือตนเอง	1. ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและ ครอบครัวอย่างมี ความรับผิดชอบ	1. รู้จักช่วยเหลือ ครอบครัวและชุมชน
2. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	2. รู้จักใช้ทรัพยากรอย่าง ประหยัดและคุ้มค่า	2. รู้จักเลือกใช้ทรัพยากร อย่างประหยัดและ คุ้มค่า
3. รู้จักการออม	3. มีวินัยในการใช้จ่าย	3. วิเคราะห์รายรับ- รายจ่ายของตนเอง
4. รู้จักแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับ ผู้อื่น	4. รู้จักแบ่งปันสิ่งของและ ช่วยเหลือผู้อื่น	4. รู้จักเสียสละแบ่งปัน ทรัพยากรที่มีเพื่อ ประโยชน์ต่อส่วนรวม
	5. ปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงอย่างมีความสุข	5. ชื่นชมต่อการปฏิบัติ ตนตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง

จากตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลืองานในครอบครัว แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเอง สอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง

โรงเรียนอนุบาลบ้านดั้นกล้าได้ยึดหลักการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยกับการบริหารงานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

หลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นฐาน คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร สมเหตุ สมผล การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุล ครอบคลุมทั้งทางด้าน จิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ดังนี้

หลักของความพอประมาณ (พอดี)

เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มี 5 ประการ ดังนี้

1. พอดี ทางด้านจิตใจ คือ มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
2. พอดีด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน
3. พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ และเกิดความยั่งยืนสูงสุด
4. พอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและส่วนรวมและพัฒนาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านก่อน
5. พอดีด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

หลักของความมีเหตุผล

เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง ที่เป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มี 5 ประการ ดังนี้

1. ยึดหลักความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทุกด้านลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริตแม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก
5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด เลิก สิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเองทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้คงงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หลักของการมีภูมิคุ้มกัน

เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

หลักของความรู้

เป็นความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

หลักของการมีคุณธรรม

ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีการแบ่งปันและมีความซื่อสัตย์ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

โรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้าได้มีการบริหารจัดการงานโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป โดยให้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ซึ่งประกอบด้วย การมีเหตุผล การมีความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ การมีคุณธรรม มาบูรณาการตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ รวม 18 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านด้านคุณภาพเด็ก 8 มาตรฐาน มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ 2 มาตรฐาน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 8 มาตรฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุผล โดยแบ่งเป็น 4 ตาราง (2-5) ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย	งานด้านวิชาการ
มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน 1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต 1.3 มีความกตัญญูกตเวที 1.4 มีความเมตตา กรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น 1.5 ประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 1.6 มีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย	จัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 1 ดังนี้ 1.1 เด็กสามารถจัดเก็บของเล่น ของใช้ รู้จักการรอคอย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามกิจกรรมได้สำเร็จ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันของห้องเรียน (ความมีเหตุผล) 1.2 เด็กไม่นำทรัพย์สินและสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตน ยอมรับผิดชอบเมื่อตนเองกระทำความผิด (ความพอประมาณ+การมีคุณธรรม) 1.3 เด็กรู้จักขอบคุณผู้ที่ทำความดีให้กับตนรวมทั้ง เชื้อพืง ปฏิบัติตนตามคำสอน และมีสัมมาคารวะต่อผู้มีพระคุณ (การมีคุณธรรม) 1.4 เด็กมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีความพึงพอใจในตนเอง และรู้จักชื่นชมผู้อื่น (การมีคุณธรรม) 1.5 เด็กใช้และรักษาสิ่งของเครื่องใช้ของตนเองและส่วนรวมอย่างประหยัด และคุ้มค่ารวมทั้งดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (ความมีเหตุผล+ความพอประมาณ+ความมีภูมิคุ้มกัน) 1.6 เด็กมีมารยาทในการพูด การฟัง การรับประทานอาหารตลอดจน การแสดงความเคารพต่อผู้อื่นตามวัฒนธรรมไทย (การมีคุณธรรม)
มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม 2.1 รับรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม 2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการ อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	มีจัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐาน ที่ 2 ดังนี้ 2.1 เด็กสนใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัว บอกประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ได้เหมาะสมกับวัย (ความมีเหตุผล+ความมีภูมิคุ้มกัน+การมีความรู้) 2.2 เด็กสนใจ เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมกับวัย (ความมีเหตุผล+การมีความรู้)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย	งานบริหารวิชาการ
มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต 3.1 สนใจและกระตือรือร้นในการทำงาน 3.2 ทำงานจนสำเร็จและภูมิใจผลงาน 3.3 เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ 3.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4.1 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ 4.2 แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย 4.3 มีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	มีการจัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 3 ดังนี้ 3.1 เด็กสนใจปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ (การมีความรู้+ความมีเหตุผล+การมีภูมิคุ้มกันที่ดี) 3.2 เด็กทำงานหรือสร้างผลงานจนสำเร็จ และแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง (การมีเหตุผล+การมีความรู้) 3.3 เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี (ความมีเหตุผล) 3.4 เด็กแสดงออกถึงการยอมรับและชื่นชมต่ออาชีพสุจริต (การมีความรู้+การมีคุณธรรม) จัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐาน ดังนี้ 4.1 เด็กบอกลักษณะคุณสมบัติ ความเหมือน ความแตกต่าง จำแนกประเภท จัดหมวดหมู่และบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ (การมีความรู้) 4.2 เด็กตัดสินใจและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเล่นหรือการทำกิจกรรมได้เหมาะสมกับวัย (ความมีเหตุผล) 4.3 เด็กถ่ายทอดความคิดตามจินตนาการของตนเองได้ และสร้างสรรค์ผลงานที่มีรายละเอียด มีความแปลกใหม่ และหลากหลาย (การมีความรู้)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย	งานบริหารวิชาการ
มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น 5.1 มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ - เล็ก 5.2 มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 5.3 มีทักษะในการสื่อสาร 5.4 มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ 5.5 มีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์ 5.6 มีทักษะในเรื่องจำนวน ปริมาณ น้ำหนัก และการกะประมาณ 5.7 เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ	จัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 5 ดังนี้ 5.1 เด็กเคลื่อนไหวร่างกายและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้และการประสานสัมพันธ์กันของกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กเหมาะสมกับวัย (การมีความรู้+การมีภูมิคุ้มกัน) 5.2 เด็กสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมอง การได้ยิน การดมกลิ่น การชิมรส และการสัมผัสเหมาะสมกับวัย (การมีความรู้) 5.3 เด็กบอก/เล่า ความต้องการ ความรู้สึกของตนเอง และถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้เหมาะสมกับวัย (การมีความรู้) 5.4 เด็กบอกลักษณะ คุณสมบัติสิ่งที่เรียนรู้ จากการสังเกต และสำรวจสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้เหมาะสมกับวัย (การมีความรู้) 5.5 เด็กบอก อธิบาย เปรียบเทียบ สื่อ ความหมายของความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปทรงขนาด ตำแหน่ง ทิศทาง และระยะทาง (การมีความรู้) 5.6 เด็กบอก อธิบาย เปรียบเทียบ คาคะเน เกี่ยวกับจำนวน ปริมาณ น้ำหนัก ความยาวพื้นที่และเวลา โดยใช้หน่วยที่เป็นมาตรฐานหรือไม่เป็นมาตรฐานได้ (การมีความรู้)
มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง 6.1 รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล และมีความสนใจใฝ่รู้ 6.2 มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสนุกกับการเรียนรู้	เด็กนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมกับวัย (การมีความรู้+การมีเหตุผล) จัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 6 ดังนี้ 6.1 เด็กรู้จักถามในสิ่งที่อยากรู้ เพื่อค้นหาความรู้หรือเหตุผล สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านหาความรู้จากหนังสือ หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (การมีเหตุผล+การมีความรู้) 6.2 เด็กสนใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยความเต็มใจและสนุกกับการเรียนรู้ (การมีความรู้)
มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี 7.1 รักการออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพ และช่วยเหลือตนเองได้	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย	งานบริหารวิชาการ
7.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ 7.3 เห็นโทษของสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา 7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 7.5 ร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว 8.1 มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ 8.2 มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรี 8.3 มีความสนใจและร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหว	จัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 7 ดังนี้ 7.1 เด็กรู้จักดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ระมัดระวังตนในการเล่นทำกิจกรรมและกิจวัตรประจำวันให้ปลอดภัย (การมีภูมิคุ้มกัน) 7.2 เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์ ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และมีการเคลื่อนไหวร่างกายโดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่เหมาะสมกับวัย เช่น การเดิน วิ่ง กระโดด (การมีภูมิคุ้มกัน) 7.3 เด็กรู้จักโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมาและรู้จักปฏิเสธสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา (การมีความรู้) 7.4 เด็กมีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์ (การมีเหตุผล) 7.5 เด็กร่าเริง แจ่มใส มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น เหมาะสมกับสถานการณ์ (มีความพอประมาณ) จัดประสบการณ์ให้เด็กตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่ 8 ดังนี้ 8.1 เด็กมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม สร้างผลงานศิลปะด้วยความเต็มใจ (มีเหตุผล+มีความรู้) 8.2 เด็กมีความสนใจ เข้าร่วมกิจกรรม แสดงออกตามกิจกรรมและชื่นชมด้านดนตรีด้วยความเต็มใจ (มีเหตุผล+ความรู้) 8.3 เด็กมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมการเคลื่อนไหวและชื่นชมในความสามารถด้านการเคลื่อนไหว (มีเหตุผล+ความรู้)

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานการศึกษา ปฐมวัย	งานด้านบริหารงานบุคคล
มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง	ได้มีการจัดมาตรฐานเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนดังนี้
9.1 มีคุณธรรมจริยธรรม และ ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ ของวิชาชีพ	9.1 สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง พัฒนา ตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีบุคลิกภาพที่ดี มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน (มีจรรยาบรรณต่อตนเอง) - มีความรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจศิษย์ เสมอหน้า (มีจรรยาบรรณต่อเด็ก) - มีความรัก ศรัทธา และรับผิดชอบต่อวิชาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของ องค์การวิชาชีพ (จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ) - มีความสามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมมือกันกำลังใจในการ พัฒนาเด็ก (จรรยาบรรณต่อเพื่อน) - เป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และรักษาประโยชน์ส่วนร่วมและ ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย (จรรยาบรรณต่อ สังคม) (มีภูมิคุ้มกัน+มีความพอประมาณ+มีความรู้+มีคุณธรรม)
9.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน	9.2 ครูแสดงความรู้รักที่ดี และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครองและ ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษา แสดงน้ำใจไมตรีให้บริการ ด้วยความจริงใจและเสมอภาค (มีความพอประมาณ)
9.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนใน การสอนและพัฒนาเด็ก	9.3 ครูตั้งใจปฏิบัติงานและรับผิดชอบต่อหน้าที่การสอนและการ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้เรียนรู้เต็ม ตามศักยภาพ ดูแลเอาใจใส่เป็นรายคน และป้องกันพฤติกรรมที่ ไม่พึงประสงค์ของเด็ก (มีเหตุผล)
9.4 มีการแสวงหาความรู้และ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ รับฟัง ความคิดเห็นใจกว้าง และ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง	9.4 ส่งเสริมให้ครูศึกษาค้นคว้าความรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ การดูแลการประเมินพัฒนาการของเด็ก และนำมาปรับใช้ในการ จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น ด้วยใจที่เป็นธรรม ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่ เกิดขึ้น (มีความพอประมาณ+ความมีภูมิคุ้มกัน)
9.5 จบการศึกษาระดับปริญญา ตรีทางการศึกษาหรือ เทียบเท่าขึ้นไป	9.5 ครูผู้สอนจะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป หรือปริญญาสาขาอื่นแต่ได้รับการสนับสนุนให้ได้รับวุฒิทาง การศึกษา (ตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด (มีความรู้)
9.6 สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือตรงตามความถนัด	9.6 ครูได้รับมอบหมายภาระงานตรงตามคุณวุฒิหรือตามความถนัด (มีเหตุผล)
9.7 มีจำนวนพอเพียง (หมาย รวมทั้งครูและบุคลากร สนับสนุน)	
มาตรฐานที่ 10 ครูมี ความสามารถในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเน้น เด็กเป็นสำคัญ	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	งานด้านบริหารงานบุคคล
10.1 มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	9.7 สถานศึกษามีครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด (ครู 1 คน : เด็ก 25 คน) (มีเหตุผล) ได้มีการจัดมาตรฐานเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนดังนี้
10.2 มีการวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล	10.1 ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร คุณลักษณะตามวัยของเด็ก สามารถอธิบายความเชื่อมโยงของสาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมประจำวันและการประเมินพัฒนาของเด็ก (มีความรู้)
10.3 มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ	10.2 ครูมีการรวบรวมข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล ครบถ้วนทุกด้าน มีการสรุป คุณลักษณะเด่นพร้อมการส่งเสริมศักยภาพ คุณลักษณะการพัฒนางานพร้อมวิธีการปรับแก้ จัดทำแฟ้มข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล และเป็นปัจจุบัน (มีเหตุผล+มีภูมิคุ้มกัน)
10.4 มีความสามารถในการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็ก	10.3 - ครูสามารถจัดประสบการณ์และกิจกรรมประจำวันส่งเสริมให้เด็กฝึกทักษะการคิด การใช้ภาษา การสังเกต เปรียบเทียบ การมองเห็นความสัมพันธ์ - ครูจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่จูงใจหรือเสริมแรงให้เด็กเกิดการเรียนรู้ - ครูจัดประสบการณ์และกิจกรรมประจำวัน ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยทางสังคมที่ดี มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ - เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างมีความสุขได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ (มีความรู้)
10.5 มีการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริงโดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย	10.4 ครูสามารถใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ (มีความรู้)
10.6 มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ	10.5 ครูใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริง ด้วยการสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก จากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน และวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่จัดเก็บอย่างเป็นระบบ (มีความรู้)
10.7 มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและนำไปใช้พัฒนาเด็ก	
มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	งานด้านบริหารงานบุคคล
11.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ	10.6 ครูนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย (มีความรู้)
11.2 มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ	10.8 ครูมีการศึกษาเด็กเป็นรายกรณี ทั้งเพื่อการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และเพื่อพัฒนาความสามารถให้เต็มศักยภาพ ผลจากการศึกษาแก้ปัญหาได้ และสามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้ (มีความรู้)
11.3 มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ	ได้มีการจัดมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาดังต่อไปนี้
11.4 มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ	11.1 ผู้บริหารต้องยึดมั่นและปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร วิชาชีพ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรมและเมตตาธรรม มีความมั่นคงทางอารมณ์ อดทน รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย บริหารงานอย่างมีสติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านความเป็นอยู่อย่างพอเพียง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เสียสละเพื่อส่วนรวม (มีคุณธรรม)
	11.2 ผู้บริหารเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม (กำหนดวิธีการหรือแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษา) มีวิสัยทัศน์ (แสดงแนวคิดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา) มีความเป็นผู้นำทางวิชาการด้านปฐมวัย (รอบรู้และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ กระตุ้นและส่งเสริมให้คำปรึกษา มีการนำผลงานทางวิชาการไปปรับใช้ (มีความรู้+มีภูมิคุ้มกันที่ดี)
	11.3 ผู้บริหารมีการศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูให้สามารถผลิตและใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งบริหารจัดการโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนปฏิบัติงาน มีการนิเทศติดตามงาน และพัฒนางานแบบครบวงจรมี (มีความรู้)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	งานด้านบริหารงานบุคคล
	11.4 ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดการบริหารงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่ได้ บรรลุเป้าหมายโครงการ มีการประสานสัมพันธ์และการระดมทรัพยากรจากองค์กรภายนอกสำหรับผลิตผลการดำเนินงานส่วนใหญ่ ส่งผลโดยตรงถึงเด็ก และมีการรายงานผลการดำเนินงานสู่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจ(มีเหตุผล+มีภูมิคุ้มกันที่ดี+มีความพอประมาณ)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานงบประมาณกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารงานงบประมาณนั้น ครอบคลุมอยู่ในมาตรฐาน ย่อยต่าง ๆ ของมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยจึงยกมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณมาไว้ในตารางที่ 4 ดังนี้

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	งานบริหารงบประมาณ
มาตรฐานที่ 11 ข้อ 11.4 มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ	มาตรฐานที่ 11 ข้อ 11.4 ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดการบริหารงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่ได้ บรรลุเป้าหมายโครงการ มีการประสานสัมพันธ์และการระดมทรัพยากรจากองค์กรภายนอกสำหรับผลิตผลการดำเนินงานส่วนใหญ่ ส่งผลโดยตรงถึงเด็ก และมีการรายงานผลการดำเนินงานสู่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจ(มีเหตุผล+มีภูมิคุ้มกันที่ดี+มีความพอประมาณ)
มาตรฐานที่ 13 ข้อ 13.4 มีการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	มาตรฐานที่ 13 ข้อ 13.4 สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี มุ่งเน้นผลที่เกิดกับเด็กให้มากที่สุด มีการควบคุมการใช้งบประมาณและมีการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลของการใช้งบประมาณ (มีภูมิคุ้มกัน)

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานทั่วไปกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	การบริหารงานทั่วไป
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษา มีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและ พัฒนองค์กรอย่างเป็นระบบ ครบวงจร 12.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ 12.2 มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน 12.3 มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 12.4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 12.5 ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาเด็ก มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน 13.1 มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา 13.2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม	สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 12.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารงานเหมาะสมกับขนาดและสถานการณ์ โดยคำนึงถึงโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ มาตรฐานการปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน บริหารงานด้วยระบบคุณภาพ คือ การวางแผน(P) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ(D) การติดตามประเมินผล(C) การปรับปรุงและพัฒนา(A) (มีเหตุผล+มีภูมิคุ้มกัน+มีความรู้) 12.2 สถานศึกษาจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบเป็นปัจจุบันชัดเจน เพียงพอ และครอบคลุมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร เด็ก สื่อ ครุภัณฑ์ อาคาร สถานที่ องค์กรชุมชน แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลที่สำคัญอื่น ๆ และมีความสะดวกรวดเร็วมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ (การมีภูมิคุ้มกัน) 12.3 สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวงที่ว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา มีการดำเนินงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (มีภูมิคุ้มกัน) 12.4 สถานศึกษามีแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพเหมาะสมกับบทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการสร้างแรงจูงใจจากผลการปฏิบัติงาน เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ และมีการให้สวัสดิการที่เป็นธรรมและทั่วถึง (มีภูมิคุ้มกัน) 12.5 เด็ก ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีความพึงพอใจในคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารงานทั่วไป (มีความพอประมาณ+มีภูมิคุ้มกัน) สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	การบริหารงานทั่วไป
13.3 มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา	13.1 สถานศึกษามีการกำหนดขอบเขต บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และมาตรฐานการปฏิบัติของหน่วยงานตามโครงสร้างการบริหาร มีการมอบหมายการตัดสินใจและความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายและมีการนำผลการประเมินมาใช้ในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาสมรรถนะบุคลากร (ความมีเหตุผล+ มีภูมิคุ้มกัน+มีความพอประมาณ)
13.4 มีการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	13.2 สถานศึกษามีการบริหารโดยกำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษา (วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์) มีการกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินการเพื่อการบรรลุความสำเร็จตามทิศทางที่กำหนด มีการวัดและประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบตามตัวชี้วัดความสำเร็จหลักของกิจกรรม โครงการ และแผนงานเชื่อมโยงกันเป็นระบบ มีระบบการคิดต้นทุนผลผลิต ต้นทุนกิจกรรม และต้นทุนของหน่วยงานเพื่อการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าคุ้มทุน มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับภาวะเหตุการณ์ของบริบทที่เปลี่ยนไป ในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน (มีภูมิคุ้มกัน+มีความพอประมาณ)
13.5 มีการตรวจสอบและถ่วงดุล	13.3 สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น วางแผน ร่วมดำเนินการ และกำกับติดตาม สนับสนุน ส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่กฎหมายกำหนด (มีภูมิคุ้มกัน)
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ	13.4 สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี มุ่งเน้นผลที่เกิดกับเด็กให้มากที่สุด มีการควบคุมการใช้งบประมาณและมีการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลของการใช้งบประมาณ (มีภูมิคุ้มกัน)
14.1 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กและท้องถิ่น	13.4 สถานศึกษามีระบบและกลไกการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน มีแผนการควบคุมและบริหารความเสี่ยง มีการประเมินและรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชน (มีภูมิคุ้มกัน)
14.2 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก	
14.3 มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	
14.4 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการผ่านการเล่นและเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง	
14.5 มีการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของเด็กอย่างเป็นระบบ	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	การบริหารงานทั่วไป
14.6 มีการนิเทศและนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรม/ประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ	สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบดังนี้
14.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์	14.1 สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาเด็กให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายหลักการ มาตรฐาน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น โดยมีการนำผลการวิเคราะห์เด็ก บริบท และสภาพปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการไว้ในหลักสูตร (มีภูมิคุ้มกัน+ความพอประมาณ)
มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย	14.2 สถานศึกษามีการอำนวยความสะดวก จัดแหล่งค้นคว้าเพื่อจุดใจ และส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ตอบสนองความสนใจ และพัฒนาเด็กได้เต็มศักยภาพ (มีภูมิคุ้มกัน+ มีความพอประมาณ)
15.1 มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กอย่างทั่วถึง	14.3 สถานศึกษามีการจัดหาและส่งเสริมให้ครูผลิต ใช้ และพัฒนานวัตกรรมสื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (มีความพอประมาณ+ มีภูมิคุ้มกัน)
15.2 มีการจัดกิจกรรม กระตุ้นพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสนใจ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก	14.4 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กปฏิบัติจริง เล่น และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครู และผู้อื่นภายใต้สภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตจริงของเด็ก (มีความพอประมาณ+ มีภูมิคุ้มกัน)
15.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม	14.5 สถานศึกษามีการจัดระบบการประเมินพัฒนาการสอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษามีระบบการบันทึกข้อมูลเด็กครบถ้วน ถูกต้องและตรวจสอบได้ มีการประมวลผล รายงาน และส่งต่อผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อพัฒนาเด็กตามความเหมาะสม (มีภูมิคุ้มกัน)
15.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว	14.6 สถานศึกษามีแผนการนิเทศ มีปฏิทินปฏิบัติการนิเทศ และดำเนินการนิเทศการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และนำผลการประเมินไปพัฒนาการจัดกิจกรรม/ประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ (มีภูมิคุ้มกัน)
15.5 มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย	14.7 สถานศึกษามีมาตรการให้ครูนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการบันทึกและรายงานผลการใช้เพื่อการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น (มีความพอประมาณ+ภูมิคุ้มกัน)
มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	การบริหารงานทั่วไป
16.1 มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่เหมาะสม	สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบดังนี้
16.2 มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็ก	15.1 สถานศึกษาได้จัดทำข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล คัดกรอง และจำแนกเป็นกลุ่มตามสภาพของเด็ก จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข และพัฒนาอย่างเหมาะสม และส่งผลต่อเพื่อการแก้ไขและพัฒนาเด็กโดยการประสานงานร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (มีภูมิคุ้มกัน)
16.3 มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	15.2 สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่กระตุ้นพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสามารถของเด็กและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดไตร่ตรอง) (มีเหตุผล)
16.4 มีห้องเรียน ห้องสมุด สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียง และอยู่ในสภาพใช้การได้ดี	15.3 สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กตามที่สถานศึกษากำหนด เน้นการส่งเสริมค่านิยมที่พึงงาม (มีภูมิคุ้มกัน+ความพอประมาณ)
16.5 มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา	15.4 สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมสุนทรียภาพให้เด็กมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหวอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (มีภูมิคุ้มกัน)
มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น	15.5 สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นไทย เพื่อการสืบสานวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาไทยให้กับเด็กอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง(มีภูมิคุ้มกัน+มีคุณธรรม)
17.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา	15.6 สถานศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมการคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา ด้วยหลักการประชาธิปไตยให้กับเด็กอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (มีภูมิคุ้มกัน+มีคุณธรรม)
17.2 สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา	สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบดังนี้
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ในชุมชน	16.1 มีการจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบ อาคารสถานที่มีความมั่นคง ถาวร มีความปลอดภัย มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสม (มีความพอประมาณ+ มีภูมิคุ้มกัน)
	16.2 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็กอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง (มีภูมิคุ้มกัน)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	การบริหารงานทั่วไป
18.1 เป็นแหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน	16.3 มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดให้มีและให้บริการเด็กทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการรับบริการอย่างเท่าเทียม (มีความพอประมาณ)
18.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	16.4 มีการจัดห้องเรียน หรือห้องพิเศษอื่น ๆ ได้มาตรฐาน ห้องสมุดมีขนาดมาตรฐาน และมีหนังสือเพียงพอ มีการจัดบริเวณให้เด็กสัมผัสธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีพื้นที่สีเขียวอย่างเหมาะสม มีการตรวจตราดูแลซ่อมบำรุงให้อยู่ในสภาพการใช้การได้ดี ปลอดภัย และให้บริการเด็กได้อย่างเพียงพอ (มีความพอประมาณ)
	16.5 มีการจัดพื้นที่ให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้จากธรรมชาติ มีการจัดห้อง/มุม/พื้นที่ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง หรือตามที่ครูมอบหมาย มีการนำผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ หรือผู้แทนองค์กร ที่เป็นแหล่งเรียนรู้มาร่วมสอนหรือจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก (มีความพอประมาณ)
	สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนี้
	17.1 มีการรวบรวมข้อมูลความรู้ของภูมิปัญญาและความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มีการประสานความร่วมมือในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อให้บริการแก่ครู เด็ก และชุมชน (มีความรู้+ มีความพอประมาณ)
	17.2 มีการสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็นของชุมชน ผู้ปกครอง นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (มีภูมิคุ้มกัน)
	สถานศึกษาได้มีการจัดมาตรฐานในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนี้
	18.1 สถานศึกษาจัดให้มีบริการชุมชนในฐานะเป็นแหล่งวิทยาการเพื่อให้ชุมชนได้แสวงหา และพัฒนาการเรียนรู้ด้านวิถีการอบรม พัฒนา และเลี้ยงดูเด็ก (มีภูมิคุ้มกัน+ มีความพอประมาณ)
	18.2 สถานศึกษาร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (มีความพอประมาณ+ มีภูมิคุ้มกัน)

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543, หน้า 2) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาสปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

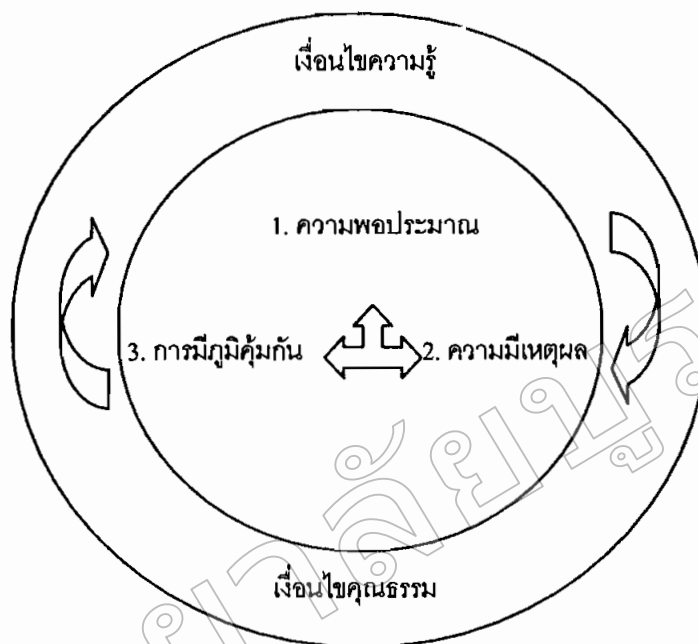
วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2550, หน้า 30) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงมิได้เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนทุกระดับจะต้องพอเพียงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุและด้านจิตใจ หรือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการบริหาร โดยคำว่าพอเพียง มีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งไม่อาจขาดประการใดประการหนึ่ง ดังนี้

หนึ่ง ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ กินอยู่ใช้แต่เพียงพอดีตามกำลังความสามารถ

สอง ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

สาม การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การสร้างหรือเตรียมตัวให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง หรือสถานการณ์ทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ด้วยความไม่ประมาท

ทั้งนี้ ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วย โดยความรู้จะต้องประกอบด้วย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังที่จะนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการคิดหรือการวางแผนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน ส่วนคุณธรรมนั้น เป็นการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของประชาชนในชุมชน ซึ่งรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคลากรในทุกภาคทุกระดับให้มีสำนึกในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ความเพียร และมีสติปัญญาในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน เป็นต้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของความหมายของคำว่าพอเพียง

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพื้นฐานของความมั่นคงและยั่งยืนในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวคิดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550, หน้า 25) การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาคไม่ว่า จะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐ และภาคประชาชน นำมาใช้ใน การเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขและการกินอยู่แต่เพียงพอดีให้แก่ประชาชน และประเทศชาติด้วย

อาจสรุปได้ว่า การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทาง วิธีทาง หรือมรรควิธี (Means) หนึ่งของการพัฒนา การจัดการ หรือการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้ ประชาชนและชุมชนทุกระดับยึดถือในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่จุดหมาย ปลายทางสูงสุด (Ultimate Goal) ซึ่งทำให้ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคง และยั่งยืน

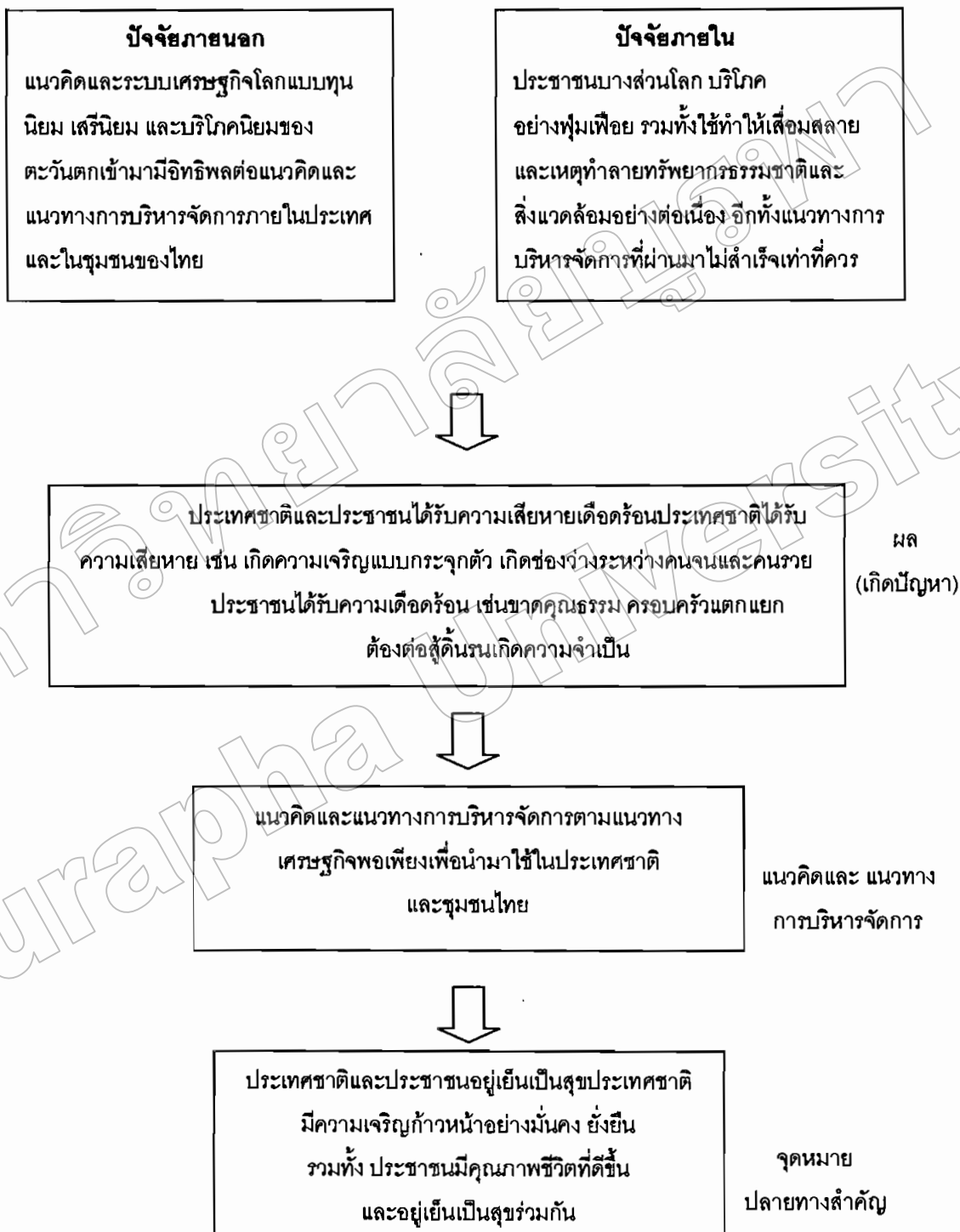
สำหรับแนวคิดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นสิ่งสำคัญ สืบเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เสรีนิยมหรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน ผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นความเจริญก้าวหน้าการขยายตลาด และการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ๆ แนวคิดดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อแนวคิด แนวทางการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการภายในประเทศและในชุมชนของไทยที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2517 ช่วงกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) และในช่วงปี พ.ศ. 2530-2539 ขณะนั้นเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวในอัตราที่สูงตามแนวคิดของระบบทุนนิยมดังกล่าว และประมาณปี พ.ศ. 2540 ระบบเศรษฐกิจของไทยเสียหายอย่างมหาศาล

ซึ่งประชาชนบางส่วนยังคงมีความโลภ บริโภคอย่างฟุ่มเฟือย ตกอยู่ในภาวะหนี้สินอย่างถาวรตัวไม่ออก และขาดหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ทำให้ถูกนำไปสู่การกระทำที่เบียดเบียนกันได้ง่ายมากขึ้น ประกอบกับปัจจัยภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนในทุกชุมชนจำนวนไม่น้อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือย และต่อเนื่อง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสภาพ เสื่อมสลาย หรือถูกทำลายเป็นจำนวนมาก โดยบางอย่างหมดสิ้นไปและไม่อาจหาทดแทนได้ อาจเปรียบเทียบได้ว่า ประชาชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 ส่วนขณะที่ทำนุบำรุงได้เพียง 1 ส่วน หากปล่อยให้แนวคิด แนวทางการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการภายในประเทศของไทยยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ประเทศชาติและประชาชนย่อมได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้น ๆ กล่าวคือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าแบบกระจุกตัว เฉพาะบางพื้นที่บางชุมชนโดยไม่กระจายความเจริญไปยังพื้นที่หรือชุมชนอื่นด้วยอย่างสมดุล เกิดการต่อสู้แข่งขันเพื่อสร้างความร่ำรวยอย่างเกินความจำเป็น เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น และระบบทุนนิยมยังทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้หมดไป เสื่อมสลาย ด้อยคุณภาพ หรือใช้อย่างไม่คุ้มค่าเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ทำให้เหลือและปล่อยทิ้งกากพิษสารพิษออกมาจากปลายทางของการผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศของชุมชนสูญเสียความสมดุลและเกิดภัยธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของประชาชนต้องเผชิญกับความเดือดร้อนทุกข์ยาก เช่น ประชาชนขาดคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวและชุมชนแตกแยก เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันต้องต่อสู้ดิ้นรนและแสวงหาเกิดความจำเป็น รวมทั้งเกิดการแย่งชิง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประชาชนและชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ผนวกกับแนวทางการพัฒนาประเทศหรือแนวทางการบริหารจัดการภายในประเทศและในชุมชนที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร

จากสาเหตุที่เกิดขึ้นทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในประเทศที่มีความสัมพันธ์กันได้สร้างความเสียหายและเดือดร้อนแก่ประเทศชาติและชุมชนข้างต้น ได้นำมาสู่การเกิดการนำเสนอแนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการตามแนวทาง "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" หรืออาจเรียกว่าการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะเห็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการหรือการพัฒนาประเทศชาติและชุมชนไทย พร้อมกับคาดหวังให้ประชาชนยึดถือการบริหารจัดการและการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้เป็นหลักพื้นฐาน อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำคัญ คือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข โดยประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืน รวมทั้งประชาชนในชาติทุกระดับมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ดังภาพที่ 3

สาเหตุจากปัจจัยภายนอกและภายในประเทศ

ภาพที่ 3 แนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย

เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิตและเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวสนใจอยากรู้อยากเห็น มีการเลียนแบบผู้ใหญ่และสิ่งที่เด็กสนใจ การเรียนรู้เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตในอนาคตของเด็กเป็นอย่างยิ่ง (บุญเย็น ประกอบแสง, 2528, หน้า 10) จากรายงานการวิจัย (มาซารุ อิบุกะ, 2536, หน้า 11) พบว่า การทำงานของเซลล์สมองของคนเราจะถูกกำหนดภายในอายุ 3 ปี และจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ระหว่างอายุ 0-3 ปี และ 70-80% ของเส้นใยในสมองจะก่อรูปภายในอายุ 3 ปี ความเจริญเติบโตของเส้นใยในสมองทำให้น้ำหนักสมองเพิ่มขึ้นเมื่อถึงอายุ 3 ปี จะหนักถึง 80% ของสมองผู้ใหญ่ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2519, หน้า 32) ยังได้แสดงความเห็นว่า ระยะก่อนเข้าเรียนระหว่างอายุ 0-5 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลง มากที่สุด พัฒนาการสำคัญช่วงนี้ได้แก่กระบวนการเจริญเติบโตของร่างกาย การเรียนรู้และการรับรู้ ความคิดและการมีเหตุผล ตลอดจนพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจอันจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและการเข้าใจตนเอง พัฒนาการของเด็กในช่วงปฐมวัย จึงมีบทบาทและมีความสำคัญต่อตัวเด็กมากที่สุด

ความหมายและความสำคัญของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย เป็นคำที่ใช้เรียกเด็กตั้งแต่เกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่มีคุณภาพของชีวิตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญากำลังเริ่มต้นพัฒนาอย่างเต็มที่ (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542, หน้า 13)

บรรพต พรประเสริฐ (2545, หน้า 2) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่ 0-6 ปี ที่นักการศึกษาและนักจิตวิทยา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวงการต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้มาก

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัย คือ เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต และสามารถปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ได้ดี

ฉวีวรรณ จึงเจริญ (อ้างถึงใน มลีนทรา ยินดีสุข, 2547, หน้า 35-37) ได้สรุปความสำคัญของเด็กในทวรษณะของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญไว้ ดังนี้

1. ทวรษณะของฟรอยด์ (Freud)

ฟรอยด์ เป็นผู้สร้างทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ที่อธิบายถึงโครงสร้างและพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล และกล่าวว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล ในระยะต้นของชีวิตหรือใน 6 ปีแรกของชีวิตเป็นระยะที่สำคัญที่สุด เพราะพัฒนาการของเด็กในวัยนี้จะมีอิทธิพลอย่างยิ่ง

ต่อพัฒนาการในวัยต่อ ๆ มา ปรอยด์เชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในระยะปฐมวัยจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต

2. ทรรศนะของอีริกสัน (Erikson)

อีริกสัน จิตแพทย์และนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง เน้นความสำคัญของวัยเด็กว่าเป็นวัยที่เรียนรู้สิ่งแวดล้อม ถ้าสิ่งแวดล้อมแปลกใหม่ น่าตื่นเต้น น่าสนใจ และมีความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ดี เพราะมีความสุข แต่ถ้าเด็กประสบแต่สิ่งที่ไม่พึงพอใจ คับแค้น เด็กจะขาดความสุข มองโลกในแง่ร้าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ฉะนั้นเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้ว่าสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสุขกับตัวของเขาเอง ก็คือ ความสุขในเรื่องการกิน การนอน การเล่น การขับถ่าย อันเป็นผลมาจากความสุขที่เด็กได้รับ จากการปฏิบัติระหว่างบิดามารดากับลูก และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก อีริกสันอธิบายว่า ระยะเวลาที่เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพที่สำคัญทางบวก หรือทางลบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

2.1 ความไว้วางใจ หรือความไม่ไว้วางใจ

2.2 ความเป็นตัวของตัวเอง หรือความไม่มั่นใจในตนเอง

2.3 ความคิดริเริ่ม หรือ ความรู้สึกผิด

3. ทรรศนะของบลูม (Bloom)

บลูม เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมากด้านจิตวิทยาการศึกษา ที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลทางการศึกษา กล่าวว่า การศึกษาของเด็กในช่วงต้นของชีวิต เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิตเพราะเป็นช่วงที่เด็กพัฒนาความสามารถ ที่จะเรียนรู้ได้มากที่สุด นั่นคือ ในช่วงนี้ถ้าบ้านและโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่สร้างเสริมการเรียนรู้ เด็กจะเกิดการเรียนรู้โดยทั่วไป และการเรียนรู้ในเรื่องเฉพาะอย่าง ได้ดีที่สุด

4. ทรรศนะของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ นักจิตวิทยาชาวสวิส กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นเป็นไปตามลำดับขั้น และการพัฒนาทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย จะเป็นรากฐานให้แก่พัฒนาการทางสติปัญญาในระดับต่อ ๆ ไป ดังนั้นการจัดสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กปฐมวัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความสามารถทางสติปัญญาของเด็กในวัยนี้ด้วย และการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัส และคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง จะทำให้เด็กในวัยนี้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นรากฐานที่จะทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักประติษฐ์และค้นคว้า แสวงหาความรู้ มิใช่แต่เป็นผู้คอยลอกเลียนแบบผู้อื่น

5. ทรรศนะของฮาวิกเฮิร์สต์ (Havighurst)

ฮาวิกเฮิร์สต์ กล่าวว่า กระบวนการของพัฒนาการ ในแต่ละวัยที่บุคคลนั้นจะสามารถเรียนรู้ได้ ถ้าได้รับการส่งเสริม หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ฮาวิกเฮิร์สต์ เรียกงานในแต่ละวัยว่า "งานพัฒนาการ (Developmental Tasks) และกล่าวว่า ความสำเร็จในงานพัฒนาการในระยะแรกเกิดถึง 6 ปี จะนำไปสู่ความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นสูงต่อไป ตรงกันข้ามถ้าเด็กประสบความล้มเหลวในการเรียนรู้งานพัฒนาการในระยะต้น เด็กย่อมจะพบกับความยากลำบากหรืออาจล้มเหลวในการเรียนรู้ "งานพัฒนาการ" ในวัยอื่นด้วย

6. ทรรศนะของเฮอร์ลอค (Hurlock)

เฮอร์ลอค กล่าวว่า วัยเด็กนับได้ว่าเป็นวัยแห่งวิกฤตการณ์ ในการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นระยะสร้างพื้นฐานของจิตใจในวัยผู้ใหญ่ต่อไป แม้จะมีความแตกต่างไปจากวัยเด็กมากเท่าใดก็ตาม ย่อมเป็นเพราะความแตกต่างที่ถือกำเนิดมาจากรากฐานในวัยเด็ก

7. ทรรศนะของชียยงค์ พรหมวงศ์

ชียยงค์ พรหมวงศ์, 2528 (อ้างถึงใน สุดาพร ปานกลิ่น, 2540, หน้า 63) ได้กล่าวว่า การให้การศึกษาสำหรับเด็ก 0-6 ปี เป็นกระบวนการพัฒนาการและกระบวนการเรียนต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาลงถึงชีวิตของเด็ก เป็นความสำคัญในระยะต้นของชีวิต เมื่อเด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการสูงที่สุด นักจิตวิทยาพัฒนาการยอมรับกันว่า เด็กอายุ 0-6 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิตมนุษย์ การเรียนรู้เหล่านั้นจะมีอิทธิพลต่อชีวิตภายหลังของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ในระยะต้นของชีวิต เด็กจะต้องเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมซึ่งครอบคลุมถึงผู้ใหญ่ ครอบครัว บิดามารดา บ้าน และครู เป็นกระบวนการต่อเนื่องไม่มีก่อนและหลัง การเรียนรู้ต้องเป็นบูรณาการของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในตัวเด็กเอง

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 10 กล่าวถึงการจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้ครอบคลุมในระดับการศึกษาประถมศึกษา (6 ปี) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (3 ปี) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (3 ปี) ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี ทั้งนี้ให้ครอบคลุมการพัฒนาเด็กปฐมวัย (3-6 ปี) หรือ 3 ปีแรก ก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียน รัฐให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงพัฒนาด้านสติปัญญาและนิสัยที่กำลังก่อรูปและเจริญมากกว่าช่วงอายุอื่น การปูพื้นฐานที่ดีด้วยการจัดประสบการณ์และการ

พัฒนาที่ถูกวิธีจะเป็นผลต่อชีวิตเด็ก และอนาคตของชาติ (นวลนภา สีใส, 2532, หน้า 10-11) แต่การที่รัฐกำหนดนโยบายไม่ครอบคลุมการศึกษาของเด็กปฐมวัย เพราะการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม โดยส่งเสริมให้ชุมชน สถาบันหรือองค์กรในท้องถิ่น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับนี้ควบคู่กันไป และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 12)

การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา เรียกว่า การจัดประสบการณ์ มี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก ในวัยนี้ควรจะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและมีบทบาทกับเด็กมากที่สุด การจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลของครู จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เด็กวัยนี้ได้มีพัฒนาการตามที่ควรจะเป็น โดยการจัดอยู่ในรูปของกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และการจัดกิจกรรมนี้ควรจัดให้เหมาะสมกับเด็ก ดังที่ ราศี ทองสวัสดิ์ (2534, หน้า 1-6) กล่าวว่า หลักในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ ต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กวัยนี้ นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลให้มาก และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย แนวทางการจัดประสบการณ์ที่ียบได้กับหลักสูตร แผนการจัดประสบการณ์เป็นคู่มือที่ครูใช้ในการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในตัวเด็กเป็นหลัก ดังนั้นการจัดประสบการณ์และกิจกรรม จัดในรูปของการผสมผสานทักษะต่าง ๆ และความต้องการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (เยาวเรศ คำมี, 2544, หน้า 10)

แนวทางในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย (วรรณาท รักสกุลไทย, 2531, หน้า 35) ได้สรุปเป็นหลักการ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่มีประสบการณ์ตรง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามวัย
2. จัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้ได้อยู่ร่วมกัน และเป็นรายบุคคล

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีพัฒนาคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต และเด็กปฐมวัยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมทั้งรัฐต้องส่งเสริมและ

สนับสนุนพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสามารถเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กได้อย่างมีคุณภาพ

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-4 ปี เป็นการจัดการลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 ข, หน้า 2)

หลักการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา มีดังนี้

1. มุ่งพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยผ่านการเล่น

2. ยึดหลักปรัชญาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
3. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก
4. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. จัดประสบการณ์ในรูปกิจกรรมที่บูรณาการกัน
6. จัดกิจกรรมอย่างสมดุล

ปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ

ประเมินพัฒนาการโดยการทำควบคู่กับการจัดกิจกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับ

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 12 ข้อ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 31)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสาน

สัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมตามวัย

7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
9. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

การจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก ให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการและคุณลักษณะ หรือ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ สำหรับเด็ก 3-4 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อม ธรรมชาติ รอบตัวและสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะมีเนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับเด็ก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 25)

แนวทางการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย จึงกำหนดแนวการจัดประสบการณ์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 40-41)

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุและวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้ จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอน สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุขและเรียนรู้การกระทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

6. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

7. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้ออกการณไว้

8. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ

9. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

จากแนวทางการจัดประสบการณ์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การกำหนดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้นต้องจัดในลักษณะบูรณาการ ให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็กโดยอาศัยการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดแต่ละวันจึงต้องจัดให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 41-42)

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวและความคล่องแคล่ว ในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3. การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมผ่านการเล่น ให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4. การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

5. การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลองศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ผูกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล

6. การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7. การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติ ในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในช่วงวัยนี้ ถือได้ว่าเป็นช่วงที่ดีที่สุด ดังนั้นเป็นการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาการความพร้อมของเด็กทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ตลอดจนปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ควรจัดทำในช่วงวัยนี้ด้วยกันทั้งสิ้น เพราะจะทำให้เขาสามารถจดจำไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กรณีศึกษาเป็นโรงเรียนอนุบาลบ้านดงกล้าที่เปิดสอนในระดับอนุบาลที่ 1-3 และถึงแม้ไม่ได้ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนโดยตรงแต่

การพัฒนางานโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนให้มีความรู้ ตระหนักถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังเป็นช่วงแห่งการปลูกฝังสิ่งที่ดีเพื่อให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ติดตัวไปจนเติบโตใหญ่ต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

เคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1998) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการวิจัยกลุ่ม สะท้อนตนเอง สืบค้นและดำเนินการโดยผู้มีส่วนร่วมในสังคมเพื่อปรับปรุงความเป็นธรรมและควมมีเหตุผลของการปฏิบัติในสังคมของตนเอง

สมโภชน์ อเนกสุข (2548, หน้า 18) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการวิจัยที่นักวิจัยมีความเกี่ยวข้องในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนหนึ่งขององค์การ และเป็นนักวิจัย เป็นการนำแนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาศึกษา โดยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยช่วยกันแสวงหารูปแบบของการพัฒนาหรือหาวิธีการแก้ปัญหา มีการพัฒนาความสำนึกในการวิเคราะห์วิจารณ์ ของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมตนเอง

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544, หน้า 61-62) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of Development) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับสังคมโดยหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างนักวิจัยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนี้ กระบวนการวิจัยจะต้องเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของตน ท้าทายที่มีอยู่ อุปสรรคและปัญหาที่ปรากฏอยู่ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่

สุภาภรณ์ จันทวานิช (2531, หน้า 67) กล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกันคือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์ อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยมี

ความหมายถึง วิธีการที่ให้ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญห าระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิพากษ์ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตัวเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึงเป็นวิธีการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ นอกจากจะส่งผลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาของผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัยในตัวของมันเองอีกด้วย และอีกทางหนึ่งการวิจัยยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย ซึ่งสามารถเป็นตัวนำของการพัฒนาลงสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ขนิษฐา กาญจนสินธ์ (2536) ให้ความหมาย ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าหมายถึง การวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญห วางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญห รวมทั้งการดำเนินการประเมินผล โดยที่ทุกขั้นตอนดังกล่าวสมาชิกชุมชนเข้าร่วมด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเอง ในการทำงานพัฒนา

ดังนั้น สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยที่ ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญห พัฒนางองค์กร ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการวิจัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของสังคมนั้น และเพื่อให้เห็นภาพแห่งคุณลักษณะสำคัญของการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัด

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพองค์การ ประชาชน ชุมชน และชีวิตครอบครัว (Stringer, 1999 cited in Creswell, 2002, p. 609) โดยมีสาระสำคัญ คือ การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อส่งเสริมจุดมุ่งหมายของความเสมอภาค และความเป็นประชาธิปไตยเปิดกว้างให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเกิดความร่วมมือในการตัดสินใจ มีความเห็นร่วมกันทั้งในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การและเป็นผู้ร่วมกระทำกิจกรรมการวิจัยบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ในทางการเมือง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ยังมีจุดเน้นที่การกระจายอำนาจทางการเมืองไปสู่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการออกแบบ และกำหนดวิธีการปฏิบัติในโครงการวิจัยนั้น การร่วมกันปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการวิจัยรูปแบบนี้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคลในการวิจัย จะทำให้คนส่วนใหญ่เกิดความเข้าใจที่ดีในรายละเอียดและทำให้เกิดข้อปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมวิถีชีวิตในส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดจนวิธีการที่จะต้องปฏิบัติทั้งหมด (Merriam, 2002, pp.138-139)

เมื่อพิจารณาบทบาทของนักวิจัยจะพบว่า นักวิจัยมีบทบาทเป็นสมาชิกในบางด้านขององค์การเป็นผู้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการของวิจัยในองค์การนั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การ นักวิจัยจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งในสถานภาพของสมาชิกในองค์การและการเป็นนักวิจัย บทบาทเหล่านี้จะกำหนดให้นักวิจัยต้องพัฒนาข้อสรุปที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง (Valid Conclusions) เพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนในองค์การ และเกิดความพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น (Schutt, 1996, p.432, 584)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 241) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเข้ามาร่วมศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล รวมทั้งการหาประเด็นปัญหาเชิงพัฒนา และวรรณกรรมเพื่อแก้ไขปัญหของชุมชนตนมิใช่รอคอยแต่นักวิจัยและนักพัฒนามาดำเนินการให้
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นจริง แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม หรือมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้น
3. เพื่อให้มีการขับเคลื่อนมวลสมาชิกเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการของผู้มีความรับผิดชอบร่วมกัน เรียนรู้ด้วยกันและแก้ไขปัญหไปพร้อมกัน

หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประกอบไปด้วย กระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษา (Education) และการกระทำหรือการปฏิบัติการ (Action) เพื่อที่จะให้กลุ่มผู้ถูกกดขี่หรือด้อยโอกาสในสังคมได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย อันเป็นการสร้างความรู้ให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งพันธิทิพย์ รามสูต (2540, หน้า 33-35) อธิบายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการสำคัญที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ ซึ่งแตกต่างไปจากของนักวิชาการ โดยประกอบด้วย

1. ปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริมระดับนักศึกษาและพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดการวิเคราะห์/สังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของตนเอง ซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์
2. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้าน ตลอดจนมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสม
3. สนใจปริทัศน์ของชาวบ้าน โดย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับประเด็นปัญหา
4. การปลดปล่อยแนวความคิดเพื่อให้ชาวบ้านและคนยากจนด้อยโอกาสสามารถมองความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเสรี มองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง วิเคราะห์วิจารณ์ ตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรูปแบบที่แตกต่างกันและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น การวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Inquiry) การวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ (Collaborative Action Research) การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Critical Action Research) เป็นต้น คุณค่าของการวิจัยแบบนี้ คือ กระบวนการของความร่วมมือ (Stringer, 1999, p. 9; Kemmis & McTaggart, 1998, p. 567; Mills, 2000, p. 7 cited in Creswell, 2002, p. 609)

ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนการปฏิบัติ และการปรับปรุงแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป จนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่พึงพอใจ ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นสูงและไม่ควรกำหนดเวลาในการวิจัยหรือกิจกรรมไว้ล่วงหน้า รวมทั้งตระหนักถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านว่ามี

ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ (สมอาจ วงศ์ชมทอง, 2536, หน้า 5 อ้างถึงใน ประพิน วัฒนกิจ, 2542, หน้า 140)

เคมมิส และวิลคินสัน (Kemmis & Wilkinson, 1988 cited in Creswell, 2002, pp. 609-610) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 6 ประการ คือ

1. เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักวิจัยมีเจตนาขยายความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละบุคคลกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร
2. รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นสู่บุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกัน
3. เป็นความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกัน เพราะการวิจัยจะมีความสมบูรณ์ต้องเกิดจากการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชน หรือสร้างความรู้ให้กับองค์การทางสังคม เพื่อลดความไม่สมเหตุสมผล ความล้มเหลว และความไม่ยุติธรรมในการปฏิบัติ หรือจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ
4. การดำเนินงานไม่มีการบังคับ ทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง
5. ช่วยให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความเป็นอิสระในตัวเอง จากข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น สื่อภาษาและกระบวนการทำงาน เป็นต้น
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีก โดยพิจารณาผลที่สะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ้นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ

เครสเวลล์ (Creswell, 2002, p. 614) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีจุดเน้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ
2. การดำเนินการวิจัยมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัย
4. เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์ ที่มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป (Back and Forth) จากผลสะท้อนของสิ่งที่เป็นปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติ

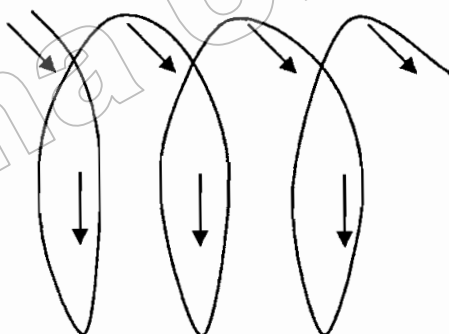
5. การพัฒนาผลการดำเนินงานต้องสามารถปฏิบัติได้

6. มีการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนในท้องถิ่น ชุมชน และบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

ดังนั้นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ รูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง เน้นการปฏิบัติ มีกระบวนการยืดหยุ่นสูง เป็นพลวัตและสามารถเกิดขึ้นซ้ำกันได้เป็นเกลียวสัมพันธ์ โดยพิจารณาจากผลสะท้อนของสิ่งที่เป็นปัญหา รวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติ

วิธีการดำเนินการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นเกลียวของการคิด การพิจารณา และการกระทำ ซึ่งเรียกว่า “เกลียวสัมพันธ์ (Interacting Spiral)” ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ดูว่ามีปัญหาอะไร (Look) คิดพิจารณา (Think) และลงมือปฏิบัติ (Act) ซึ่งรูปแบบลักษณะนี้จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแนวเส้นตรง กระบวนการทั้งหลายสามารถเกิดขึ้นได้ซ้ำอีกและจะมีการปรับปรุงกระบวนการและการให้ความหมายในขั้นตอนต่อไป ดังขั้นตอนที่แสดงในภาพที่ 4 (Stringer, 1999 cited in Creswell, 2002, p. 610)

ภาพที่ 4 เกลียวปฏิสัมพันธ์ (Interacting Spiral)

เคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1998) กำหนดขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)
2. ขั้นการกระทำ/ดำเนินการ (Action)
3. ขั้นการสังเกต (Observation)

4. ขั้นการสะท้อน/ทบทวน (Reflection)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

สมบัติ ท้ายคำเรือ (2547) ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งอาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าไปพัฒนาทุกขั้นตอน กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตรคือครูผู้สนใจรวม จำนวน 7 คน ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นสำหรับพัฒนาหลักสูตร 2) ออกแบบหลักสูตรการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน 3) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ 4) การประเมินผลการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า 1) งานวิจัยในชั้นเรียนที่ครูทำอยู่มีลักษณะการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนแต่ไม่เป็นระบบ และส่วนหนึ่งทำวิจัยเพื่อขอกำหนดตำแหน่งให้สูงขึ้น ส่วนครูที่ไม่ทำวิจัยเพราะไม่มีความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัย ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน รวมทั้งขาดแหล่งเรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาด้านการวิจัย 2) องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผล ประเมินผล ที่ประเมินโดยครูที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสม สอดคล้องซึ่งกันและกันในระดับมาก 3) ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหากระบวนการวิจัยเพิ่มมากขึ้นมีทักษะในการปฏิบัติการในชั้นเรียนและเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการวิจัยที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน 4) ผลการประเมินรายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรแต่ละคนมีความถูกต้องเหมาะสม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ครูที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรยังมีความมั่นใจว่าสามารถทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนต่อไปได้และสามารถสร้างเครือข่ายนักวิจัยในโรงเรียนได้

สถาพร หยองแอ่น (2549) ได้ศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน: วิเคราะห์การนำนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อวางแผนพัฒนาและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนบ้านคู จังหวัดขอนแก่น ในงาน 5 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารและการจัดการ

- 2) ด้านคุณภาพนักเรียนและกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) ด้านระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการดำเนินการแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาบริบทของโรงเรียนตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 5 โรงเรียน และโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ คือโรงเรียนมัธยมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 เป็นการดำเนินการด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านคูโนงาน กลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนของโรงเรียน ตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยการดำเนินการตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนบ้านคูโนงานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านดังนี้
- 1) ด้านบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ย 3.98 2) ด้านคุณภาพนักเรียนและกระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย 3.59 3) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ย 3.87 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีค่าเฉลี่ย 4.05 5) ด้านระบบภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และทรัพยากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ย 4.19

เดือนใจ รักษาพงศ์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดของเคมมิสและแมกแทกการ์ท กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครู จำนวน 8 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ของโรงเรียนวัดท่าเรือ “อุตสาหกรรมวิทยาคาร” ซึ่งได้มาจากการสุ่มตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการ

เรียนรู้ และการนิเทศการสอน 2) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุมความรู้ การพัฒนาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้และการเรียนรู้ 3) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้าง และการวัดผล ประสิทธิภาพจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ทีมจัดการความรู้งานวิชาการ (ครู KM ทีมงานวิชาการ) ในทุกขั้นตอน ผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ครูนำการจัดการความรู้ไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และนักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงาน

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

สำรอล ชุ่มใจ (2543) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชากลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสระแก้ว เป็นการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นเอกสาร ตำรา บทความ รายงาน และเอกสารต่าง ๆ และใช้การสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการเกษตรและวิชาชีพ นำมาประกอบเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีคุณภาพต่อไปแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชากลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ดังนี้ 1) แนวทางการเรียนการสอน เป็นการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การทำงานอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินกำลังความสามารถ เป็นพื้นฐานอาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้และประสบการณ์ 2) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวการจัดเศรษฐกิจเพื่อความเป็นอยู่แบบพอกินในลักษณะผลิตอาหารหรือสินค้าได้เพียงพอกับการบริโภคของตนเองบนพื้นฐานของความประหยัด 3) เศรษฐกิจชุมชน เป็นการร่วมมือ จัดสรร ผลิต แปรรูป การตลาด การบริโภค การออก ของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรของชุมชนช่วยกันดำเนินงานเพื่อส่งผลให้ครอบครัว องค์กรและชุมชนได้รับผลประโยชน์ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 4) หลักสูตรท้องถิ่น เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา และรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น ปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรักและผูกพันกับท้องถิ่น 5) กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และทักษะการประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยการนำเอาวัสดุและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผลิตเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตอย่างเข้มแข็ง

อรสุตา เจริญรัต (2543) ได้วิจัยเรื่อง การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของ เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทสังคมแบบประเพณี (Traditional Society) ก่อนยุคเศรษฐกิจทุนนิยมการค้า มีเงื่อนไข ปัจจัยอย่างไร และเศรษฐกิจพอเพียง มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวภายใต้บริบทที่เปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างสังคมแบบประเพณี ไปสู่สังคมทันสมัย (Modern Society) อย่างไร ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถสรุปเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาเพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์โดยรวม พร้อมกับเชื่อมโยงผลการศึกษาไปสู่ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงนโยบายและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงทฤษฎี

1.1 การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้โครงสร้างสังคมประเพณี

จากการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคมประเพณีด้วยเงื่อนไขหลักร่วมกัน 2 ประการ เงื่อนไขประการแรกคือการมีวิถีการผลิตแบบยังชีพมีความเชื่อมโยงสมดุลระหว่างการผลิตกับการบริโภค และเงื่อนไขประการที่สองคือ ศักยภาพชุมชนยังคงสามารถดำรงและรักษาอำนาจในการดูแลจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของตนเองไว้ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ยังมีเงื่อนไขสนับสนุนอีก 4 ประการคือ การปลอดการแทรกแซงของอิทธิพลภายนอกและระบบการค้าแบบเงินตรา, สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่า, การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม, และการมีจำนวนประชากรที่มีขนาดพอเหมาะพอดี ซึ่งเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การที่ชุมชนยังคงมีอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคมของตนเอง จึงทำให้ระบบการจัดการในรูปภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชนที่ได้สืบทอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ สามารถผลิตซ้ำและถ่ายทอดให้สมาชิกใหม่อย่างต่อเนื่องอันเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียง ยังคงดำรงอยู่ตลอดมา

1.2 การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทจากสังคมประเพณีมาสู่สังคมทันสมัย

จากการศึกษานี้พบว่า เงื่อนไขที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากสังคมประเพณีมาสู่สังคมทันสมัย ก็คือ การมีอิทธิพลภายนอกในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นการมีถนนลัมปทานป่า การค้าขายแบบทุนนิยม การศึกษาสมัยใหม่ ไฟฟ้ารวมทั้งสื่อต่าง ๆ ซึ่ง

ปัจจัยดังกล่าวนี้ ทำให้การจัดระเบียบทางสังคม ตั้งแต่โลกทัศน์ ระบบคุณค่า และบรรทัดฐานของชุมชนที่ปรากฏอยู่ในรูปของจารีตประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ แตกต่างไปจากเดิมทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอำนาจที่ดำรงอยู่ในชุมชน ซึ่งงานศึกษาวิจัยนี้ได้มีข้อเสนอแนะต่อรัฐในฐานะที่เป็นผู้จัดสรรและกำหนดโครงสร้างอำนาจ เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายต่าง ๆ ดังนี้

1) การกระจายอำนาจและการรับรองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองภายใต้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ โดยพยายามส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงในการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการกระบวนการดังกล่าวนี้

2) การสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาเหล่านี้มาใช้ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

3) การสนับสนุนให้เกิดการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชนเผ่าต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในรูปของขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า พร้อมทั้งเคารพสิทธิในการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายความว่า ชุมชนสามารถมีสิทธิที่จะนำภูมิปัญญาที่ชนเผ่าของตนสั่งสมมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของตน เช่น การจัดการศึกษา การสาธารณสุข รวมทั้งการแสดงออกทางประเพณีและวัฒนธรรมต่าง

4) การสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันที่จะพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนให้มีความหลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น

5) ปรับเปลี่ยนบทบาทของรัฐ รวมทั้งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีลักษณะของความสัมพันธ์ในแนวราบกับชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรมากขึ้น โดยรัฐไม่ควรผูกขาดบทบาทดังกล่าวนี้ไว้แต่เพียงผู้เดียว แต่ควรร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษาให้เข้ามามีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาความรู้และระบบการจัดการกับชุมชน เพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

6) ควรมีการร่วมกันกำหนดการใช้พื้นที่ป่าโดยจำแนกให้ชัดเจนว่า พื้นที่ใดเป็นเขตป่าอนุรักษ์และพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ใช้สอย โดยอยู่ภายใต้แนวคิดและหลักการในเรื่องป่าชุมชนเป็นพื้นฐาน

นอกเหนือจากการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนในการเข้ามามีบทบาทในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นภายใต้ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแล้ว เงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ก็คือ การพัฒนาความรู้และทักษะด้านการจัดการต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อให้สามารถรองรับบทบาทผู้ดูแลจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เป็นต้น

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศที่มีการกล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียน ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารวบรวมไว้ดังนี้

เอฟเวอร์ส (Evers, 1987, p. 4249 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐวิสคอนซิน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของผู้บริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน และอำนาจประจำตำแหน่งของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของงาน โดยที่ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานได้ดีที่สุดในสถานการณ์ที่ควบคุมกลุ่มได้ไม่ง่าย ไม่ยาก ได้แก่ ผู้บริหารที่มุ่งงาน ส่วนผู้บริหารที่ปฏิบัติงานได้ดีที่สุดในสถานการณ์ที่ควบคุมได้ยาก หรือง่าย ได้แก่ ผู้บริหารที่มุ่งงานต่ำ และพบว่าแบบพฤติกรรมของผู้บริหารหรือลักษณะของผู้บริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน และอำนาจประจำตำแหน่งของผู้บริหารสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของงานโดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน เป็นตัวพยากรณ์ได้สูงสุด

ฮอร์นเนอร์ (Horner, 1984, p. 2331 - A) ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 40 โรงเรียนในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ตามแนวคิดของพาร์สัน 4 ด้าน คือ การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการคงสภาพ ความสมบูรณ์ของระดับค่านิยม จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการและการคงสภาพ ความสมบูรณ์ของระดับค่านิยมและการปรับตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง นอกจากนี้ การบูรณาการ การคงสภาพความสมบูรณ์ของระดับค่านิยม และการปรับตัวจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คิไจ (Kijai, 1987, p. 829 - A) ได้ศึกษาคุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จากปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน ภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการคิดคำนวณ และความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผลการวิจัย

พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนสูงกว่าปัจจัยด้านอื่น

เพอร์สัน (Person, 1993, p. 3071 - A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิผลของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ในรัฐนอร์ทแคโรไลนา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติกับประสิทธิผล และพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร ไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัย

รูห์ (Ruhl, 1986, p. 3216 - A) ได้ศึกษาปัจจัยที่ช่วยพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ 5 ด้าน ได้แก่ ความคาดหวังในความสำเร็จของงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียนเป้าหมาย ทางวิชาการของโรงเรียน และโปรแกรมการประเมินผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การบริหารงานโรงเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารอย่างเป็นระบบ ตามลำดับขั้นโดยอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งโรงเรียนจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้นำ หรือผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูเป็นหลักสำคัญ โดยมีปัจจัยเป็นส่วนประกอบได้แก่ พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน การยอมรับในคุณค่า การสนับสนุนจากผู้บริหาร การยอมรับเชื่อถือในตัวผู้บริหาร เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงาน และประสิทธิผลของโรงเรียนในที่สุด